

POLITIET
TELEMARK POLITIDISTRIKT

Kriminalitet blant innvandrere og øvrig befolkning i Telemark

Telemark politidistrikt,
februar 2013

Kriminalitet blant innvandrere og øvrig befolkning i Telemark

Rapport

Mariann Deila Bryn, Stab for etterretning og analyse

Telemark politidistrikt

Februar 2013

SAMMENDRAG	4
FORORD	6
1. INNLEDNING	7
1.1 BEGREPSDEFINISJON	7
1.2 KILDER OG METODE	7
1.2.1 Bredt kildetilfang.....	8
1.2.2 Personvern	9
2. INNVANDRERNE I TELEMARK	9
2.1 DE STØRSTE INNVANDRERGRUPPENE	11
2.2 MANGE MED KORT BOTID	13
2.3 MANGE UNGE MENN	13
2.4 INNVANDRING TIL TELEMARK I FRAMTIDA	14
3. KRIMINALITET BLANT INNVANDRERE OG ØVRIG BEFOLKNING	14
3.1 VOLD OG TRUSLER.....	15
3.2 VINNINGSKRIMINALITET	17
3.3 NARKOTIKAKRIMINALITET	19
3.4 BARNE- OG UNGDOMSKRIMINALITET.....	21
3.4.1 Enslige, mindreårige flyktninger.....	22
3.5 VOLD I NÆRE RELASJONER.....	24
3.5.1 Irakere registrert med flest saker.....	24
3.5.2 Mange tilfeller av mishandling over tid	25
3.5.3 Avdekker stadig mer familievold.....	25
3.5.4 Innvandrerbarn er overrepresentert	26
3.5.5 Ingen anmeldelser av kjønnslemlestelse og tvangsekteskap.....	26
3.5.6 Er den høye forekomsten av familievold reell?	27
4. MULIGE ÅRSAKER TIL KRIMINALITET BLANT INNVANDRERE	28
4.1 KJØNNS- OG ALDERSSTRUKTUR FORKLARER MYE	28
4.2 KORT BOTID I NORGE HAR BETYDNING	28
4.3 FLERE BARNEVERNSKLIENTER BLANT INNVANDRERBARN	29
4.4 HØY ARBEIDSLEDIGHET BLANT INNVANDRERE I SKIEN	29
4.5 LAVERE TERSKEL FOR Å BEGÅ VOLD?	31
4.5.1 Mangel på forskning skyldes frykt for å stigmatisere.....	33
5. RADIKALISERING OG VOLDELIG EKSTREMISME	33
5.1 OMFANGET AV RADIKALISERING I TELEMARK.....	34
6. KRIMINALITET MED RASISTISKE MOTIVER	35
6.1 OMFANGET AV HATKRIMINALITET	35
6.1.1 Somaliere føler seg oftest diskriminert.....	37
6.2 HENDER DET AT POLITIET DISKRIMINERER?	38
7. VEIEN VIDERE	39
8. LITTERATUR	40

Sammendrag

Innvandrerbefolkningen i Telemark

- Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre utgjør drøyt en av ti innbyggere i Telemark. Innvandringen til Norge er mer enn doblet fra 1998 til 2010.
- Innvandrere fra Polen er den største innvandrergruppen i Telemark, etterfulgt av somaliere og irakere.
- Norskfødte med innvandrerforeldre er en liten og ung befolkningsgruppe i Telemark. De utgjør 1,5 prosent av befolkningen, og 76 prosent er under 15 år.
- Antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Telemark vil trolig bli fordoblet innen de neste 30 årene.

Kriminalitet blant innvandrere og øvrig befolkning

- Innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn er overrepresentert på kriminalstatistikken i forhold til egen befolkningsstørrelse. Forekomsten av kriminalitet er høyere blant personer med innvandrerbakgrunn sammenliknet med øvrig befolkning på samtlige kriminalitetsområder studert i analysen - vold, vinning og narkotika.
- Innvandrere utgjør mellom 11 og 22 prosent av alle mistenkte, siktede, domfelte for Telemark politidistrikt fra januar 2007 til november 2012, avhengig av kriminalitetstype. Norskfødte med innvandrerforeldre utgjør mellom 1 og 2,4 prosent av gjerningspersonene.
- Overrepresentasjonen blant innvandrere er størst for anmeldt familievold. Innvandrere har tre ganger så stor andel som er mistenkt, siktet, domfelt eller fornærmet sammenliknet med øvrig befolkning i Telemark. Deretter følger vold og trusler (minus familievold) og vinningskriminalitet. For narkotikakriminalitet er forskjellen mellom andelen gjerningspersoner blant innvandrere og øvrig befolkning liten.
- Innvandrere fra Somalia, Irak og Kosovo, Serbia, Montenegro skiller seg mest ut blant innvandrerne på kriminalstatistikken i Telemark. Innvandrere fra disse landene er blant topp tre med høyest andel gjerningspersoner på samtlige studerte kriminalitetsområder.
- For vold i nære relasjoner skiller spesielt innvandrere fra Irak seg ut med høy andel gjerningspersoner og fornærmede. Årsakene til høyere forekomst av vold i enkelte innvandrergrupper er usikre, fordi det er forsket lite på både i Norge og internasjonalt.
- Hvert femte barn som er fornærmet i en familievoldssak fra 2007 til 2012 har innvandrerbakgrunn. Flest barn er fra Somalia, Myanmar, Irak og Iran.

- Av all registrert kriminalitet blant unge under 18 år i Telemark, er 10,8 prosent innvandrere. Innvandrerungdom er overrepresentert i forhold til egen befolkningsstørrelse. Overrepresentasjonen blant innvandrerungdom er størst for anmeldt vold. Andelen som er tatt for vold er mer enn tre ganger så stor som i øvrig befolkning.
- Telemark har siden 2009 bosatt 162 enslige mindreårige, og Skien har bosatt flest. Over 70 prosent kommer fra Afghanistan. Mange sliter med traumer fra krig og flukt, føler seg bortkomne i et fremmed land uten sine nære omsorgspersoner og har tilpasningsutfordringer. Det gjør dem særskilt sårbare.

Årsaker til kriminalitet blant innvandrere

- Årsakene til høyere forekomst av kriminalitet blant personer med innvandrerbakgrunn er sammensatt, og både innvandringshistorikk og situasjon i Norge er trolig av betydning. Mange av innvandrerne er kommet til Telemark som flyktninger fra krig og ustabilitet. Andre faktorer er befolkningssammensetning, kort botid i Norge, dårlige levekår, kultur og tradisjon.
- Den mest sentrale forklaringen på forskjellen i siktelser mellom ungdom med og uten innvandrerbakgrunn, er om ungdommen har vært barnevernsklient eller ikke. Ungdommer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn er oftere mottaker av barnevernstiltak enn andre.
- Det trengs mer kunnskap om årsakene til kriminalitet og den antatt høyere forekomsten av kriminalitet blant enkelte innvandrergrupper.

Radikalisering og voldelig ekstremisme

- Radikalisering kan skje innenfor alle typer livssyn, politiske retninger og ideologier. En sentral del av problembildet er ekstreme islamistiske nettverk. Miljøer som sympatiserer med voldelig ekstrem islamistisk ideologi er små, men blir av Politiets sikkerhetstjeneste (PST) vurdert som den største terrortrusselen for Norge. Risikoen for terror eller andre voldelige handlinger fra ekstreme islamistiske aktører er likevel vurdert som lav i Norge og i Telemark.

Hatkriminalitet og diskriminering

- Politiet i Telemark har få anmeldte saker for kriminalitet med rasistiske motiver. Av sakene politiet kjenner til, skjer hatkriminalitet ofte ute på byen i forbindelse med uoverensstemmelser og med ruset gjerningsperson. Mørketallene er store.
- Hender det at politiet diskriminerer? Det finnes studier som peker på at politiets forhold til minoriteter er preget av slitasje slik at det leder til stereotyper, som igjen kan føre til hyppigere kontroll av ulike innvandrergrupper. Politiet har en tillitsutfordring i innvandrerbefolkningen, spesielt blant innvandrerungdom, som i gjennomsnitt har lavere tillit til politiet enn øvrig befolkning.

Forord

Spørsmålet om kriminalitetsforebygging har mange sider og mange samfunnsaktører. Noe av det viktigste vi i politiet kan bidra med, er oppdatert kunnskap om kriminalitetsutviklingen i våre lokalsamfunn. Kunnskap om kriminalitet knyttet til etnisitet og minoritetsbakgrunn er et følsomt tema. Desto viktigere er det at vi som politi arbeider med fakta og informasjon som bakgrunn for våre valg og prioriteringer. Vår ambisjon er at denne analysen skal gi rett bakgrunnskunnskap for alle samfunnsaktører i Telemark, offentlige som private, som bidrar til integrering og trygge rammer for minoritetsbefolkningen. Analysen skal også hjelpe oss med å øke kompetansen om politiets egen adferd i møte med andre kulturer og språk.

Gjennom kunnskap og samarbeid skal myter erstattes med fakta, og konkrete tiltak skal iverksettes på tvers av de ulike tjenesteyterne i telemarkssamfunnet.

Rita Kilvær
Politimester
Telemark politidistrikt, februar 2013

1. Innledning

Denne rapporten gir en oversikt over innvandrerbefolkningen i Telemark og beskriver registrert kriminalitet blant personer med innvandrerbakgrunn sammenliknet med øvrig befolkning. Videre blir mulige årsaksforklaringer drøftet. Analysen redegjør også for omfanget av radikalisering og voldelig ekstremisme i Telemark, samt registrert rasistisk motivert kriminalitet som rammer personer på grunn av etnisk tilhørighet. Avslutningsvis blir politiets rolle overfor og opptreden mot minoritetsbefolkningen vurdert og drøftet. Hensikten er å styrke kunnskapsgrunnlaget til politiet og samarbeidende aktører når de skal finne felles målsetninger og tiltak for å bedre integreringen av innvandrere i Telemark, samt for å forebygge og redusere kriminalitet.

Analysens hensikt er å kartlegge og informere. Tiltaksutarbeidelsen blir opptil politiet og samarbeidende parter.

1.1 Begrepsdefinisjon

Innvandrerbefolkningen er definert som personer født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre, og som på et tidspunkt har innvandret til Norge. Definisjonen omfatter også norskfødte som har to foreldre som er født i utlandet.¹ Landbakgrunnen til innvandrerne er bestemt ut fra eget fødeland, mens for norskfødte med to innvandrerforeldre er landbakgrunn basert på foreldres fødeland. Når mor og far har ulikt fødeland, er det mors som er bestemmende.

I analysen av kriminalitet blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er det i hovedsak personer bosatt i Norge - med gyldig fødselsnummer – som kartlegges. Utenlandske turister, tilreisende, personer med lovlig midlertidig opphold (som personer som avventer oppholdstillatelse) og personer med illegalt opphold i Norge, blir i liten grad berørt i analysen.

Den øvrige befolkningen er personer født i Norge som ikke har to utenlandsfødte foreldre.

”Flyktning” er et annet sentralt begrep, fordi en stor del av innvandrerne i Telemark har flyktningbakgrunn. Ifølge FNs flyktningkonvensjon defineres en flyktning som

En person som har flyktet fra sitt land og har en velbegrunnet frykt for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, politisk overbevisning eller medlemskap i en bestemt sosial gruppe, og som ikke er i stand til, eller, på grunn av slik frykt, ikke villig til å påberope seg sitt lands beskyttelse.²

1.2 Kilder og metode

Analysen er i hovedsak basert på den *politianmeldte*, kjente kriminaliteten i Telemark. En av de mest sentrale kildene er statistikk fra politiets straffesaksregister (Strasak)³. En utfordring

¹ Minja Tea Dzamarija, *Hva skal innvandrerene hete?*, (Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2008).

Torbjørn Skardhamar, Lotte R. Thorsen og Kristin Henriksen, *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, rapport 21 (Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2011), 9-10.

² www.fn.no, oppsøkt januar 2013.

med Strasak er at politiet ikke systematisk registrerer gjerningspersonenes fødeland, og deres mor og fars fødeland i straffesaksregisteret. Derfor er det i utgangspunktet ikke mulig å identifisere innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i politiets kriminalstatistikk. Straffesakstallene er derfor "vasket" av Det sentrale folkeregisteret og blitt tilført de nødvendige variablene for å identifisere målgruppen for analysen. Det betyr at tallene er svært nøyaktige og har få feilkilder.

Statistisk sentralbyrå (SSB) er en annen sentral kilde i innsamlingen av befolkningsinformasjon. SSB har på bestilling levert det nødvendige befolkningstallgrunnlaget for å kunne gjøre beregninger av antall mistenkte, siktede, domfelte per 1000 innbygger i Telemark.⁴ I så henseende oppsto en utfordring underveis i analysearbeidet. I kapittelet om kriminalitet blant innvandrere og øvrig befolkning i Telemark måtte innvandrere fra Kosovo, Serbia og Montenegro slås sammen til en kategori, til tross for at de kommer fra tre selvstendige stater. Bakgrunnen er ulik registreringspraksis i SSB og Det sentrale folkeregisteret.

Forklaringen er som følger: Kosovo erklærte seg som en selvstendig stat i 2008. Kosovo var tidligere del av Serbia og Montenegro⁵. Det innebærer at personer som er født i Kosovo, og som kom til Norge før 2008, er registrert med fødeland Serbia og Montenegro i Det sentrale folkeregisteret. Statistisk sentralbyrå har i sine befolkningsstatistikker "tilbakeregistrert" personer med opprinnelse fra Kosovo. Det betyr at personer fra Kosovo som i folkeregisteret er oppført med fødeland Serbia og Montenegro, nå står oppført med riktig fødeland - selv om de kom til Norge før Kosovo ble en uavhengig stat. Folkeregisteret har imidlertid ikke gjort samme tilbakeregistrering. Folkeregisteret er kilden til informasjon om fødeland til personene registrert i politiets straffesaksregister, mens SSB er kilden til befolkningsgrunnlaget. For å gjøre tallene mest mulig riktig, er innvandrere fra de tre statene slått sammen i analysen.

1.2.1 Bredt kildetilfang

Politiets registertall alene gir ikke et helhetlig bilde av kriminalitet begått av innvandrere og øvrig befolkning. Begrensningene ligger i kriminalitet som politiet ikke får kjennskap til, det vil si mørketall som blant annet henger sammen med befolkningens anmeldelsesvillighet, politiets registreringspraksis, myndighetenes kontrollaktivitet, politiets tilstedeværelse og lovendringer. Et bredt kildetilfang er derfor viktig for å gi et mer utfyllende bilde av situasjonen. Andre sentrale kilder er statistikk og publikasjoner fra Statistisk sentralbyrå, nasjonal og internasjonal forskning, intervjuer og samtaler med polititjenestepersoner som jobber med fagområdene, samt intervjuer av personer i samarbeidende etater. For temaet hatkriminalitet er det i tillegg gjort dokumentanalyse av alle anmeldte saker i Telemark fra 2007 til november 2012.

³ Tallene i politiets straffesaksregister er dynamiske og kan endre seg etter hvert som etterforskningen pågår og saker blir avgjort. Analysen gir derfor et bilde av sakene og gjerningspersonene slik de framtrer på tidspunktet for søkene. Siden dataene i denne analysen strekker seg drøyt seks år tilbake i tid, er de fleste sakene avgjort. Søkene er gjennomført i oktober og november 2012.

⁴ Seniorrådgiver Silje Vatne Pettersen ved koordinatortgruppen for innvandrerrelatert statistikk i Statistisk sentralbyrå skal ha en stor takk for svært god hjelp og service underveis i analysearbeidet. Hun har tatt ut de nødvendige befolkningstallene i SSBs interne statistikkbank til bruk i analysen.

⁵ Serbia og Montenegro var unionstat fra 2003 til 2006, og blir i folkeregisteret behandlet som en statistisk enhet.

Analysen beskriver kun lovbrudd som har en navngitt mistenkt, siktet eller domfelt⁶. For anmeldt vold og narkotikakriminalitet er de aller fleste lovbruddene knyttet til en navngitt antatt gjerningsperson. Slik er det ikke med anmeldte vinningslovbrudd. Svært mange saker anmeldes uten at det er en navngitt mistenkt, og det store flertallet av saker henlegges. Politiet i Telemark manglet i 2011 en mistenkt, siktet eller domfelt i 65 prosent av sakene. Det betyr at analysen kun beskriver cirka 35 prosent av den registrerte vinningskriminaliteten, som er en svakhet med datagrunnlaget. Denne svakheten er viktig å ha i bakhodet også i analysen av barne- og ungdomskriminalitet. Særlig i lovbruddskategorier som vinning og skadeverk kan det skjule seg mange unge under 18 år i sakene der vi ikke har en kjent mistenkt, siktet, domfelt.

1.2.2 Personvern

Etter Statistikklovens § 2-6 skal ikke opplysninger offentliggjøres på en slik måte at de kan føres tilbake til oppgavegiver eller annen identifiserbar enkeltperson. Statistisk sentralbyrå har normalt krav om at det skal være minst tre individer innen området det leveres statistikk for. Kravet skjerpes med graden av sensitivitet og detaljeringsnivå.⁷ Det er en utfordring i denne rapporten at fordelingen på enkelte variabler blir svært få. Derfor unngås å vise kriminalstatistikk på kommunenivå. En begrensning er også satt på antallet som er mistenkt, siktet, domfelt for kriminalitet i Telemark fordelt på landbakgrunn. Det må være ti eller flere for at fordelingen publiseres.

2. Innvanderne i Telemark

Innvandringen til Norge har økt de siste årene. Fra 1998 til 2010 ble andelen innvandrere med alder over 15 år mer enn doblet her i landet. Den største økningen de siste årene har vært arbeidsinnvandring fra de nye EU-landene etter utvidelsen av unionen i 2004. Det har også vært en sterk økning fra Asia og Afrika.⁸

I Telemark utgjør innvandrere og norskfødte med to innvandrerforeldre drøyt en av ti innbyggere. 8,4 prosent er innvandrere (se tabell 2.1 neste side), som er noe under landsgjennomsnittet på 10,9 prosent.⁹

Når det gjelder norskfødte med to innvandrerforeldre, er gruppen langt mindre. Per januar 2012 utgjør gruppen 1,5 prosent av befolkningen i Telemark, mot 2,2 prosent på landsbasis. Norskfødte med to innvandrerforeldre i Telemark er en ung befolkningsgruppe. 84 prosent er under 18 år, og 76 prosent er under den kriminelle lavalder på 15 år.¹⁰

⁶ Det vil si at gjerningspersonen ikke nødvendigvis er formelt tiltalt eller dømt.

⁷ Torbjørn Skardhamar, Lotte R. Thorsen og Kristin Henriksen, *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, rapport 21 (Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2011), 12.

⁸ Ibid, 14-15.

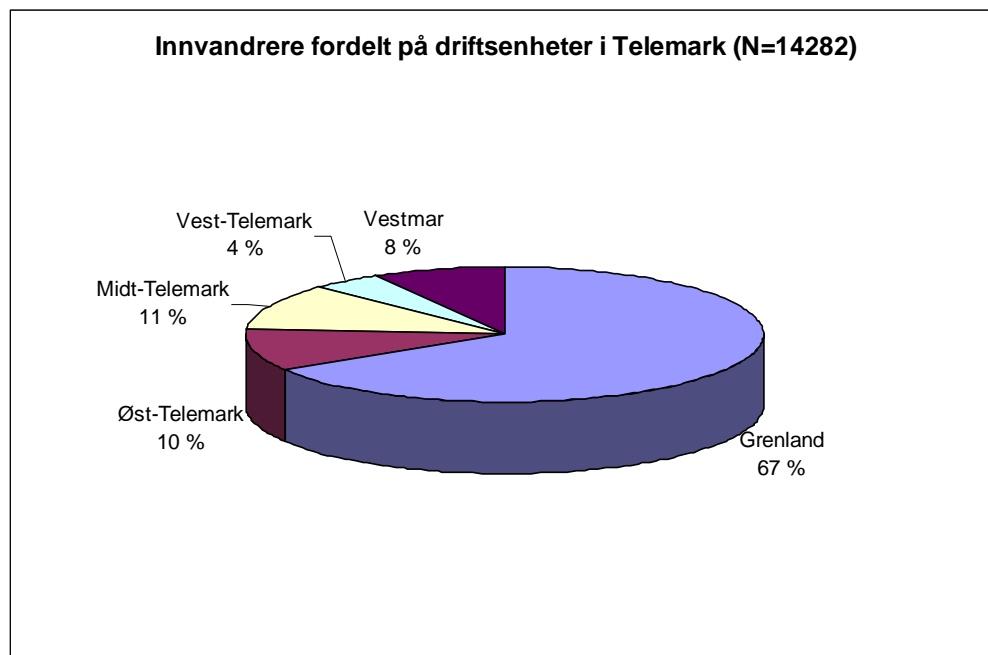
⁹ www.ssb.no/innvandring

¹⁰ Befolkningstallene for Telemark er per 1.1.2012, og tallmaterialet er utarbeidet i den interne statistikkbanken til Statistisk sentralbyrå.

Landbakgrunn	Telemark	% av befolkning	% av innvanderer-befolkning
EU/EØS	5767	3,4 %	40,4 %
Ikke EØS	1675	1,0 %	11,7 %
Asia med Tyrkia	4059	2,4 %	28,4 %
Afrika	1992	1,2 %	13,9 %
Sør- og mellom-Amerika	535	0,3 %	3,7 %
Nord-Amerika	214	0,1 %	1,5 %
Oseania	40	0,0 %	0,3 %
Totalt	14282	8,4 %	100,0 %

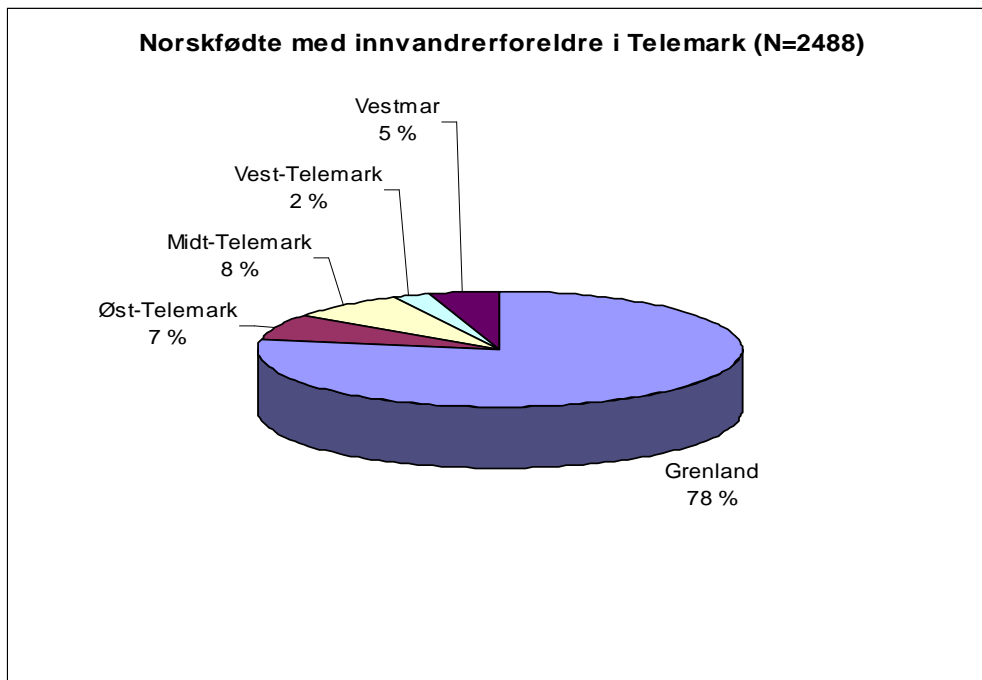
Tabell 2.1: Innvandrere (norskfødte med innvandererforeldre er ikke inkludert) fordelt på landbakgrunn i Telemark per 1. januar 2012. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

To tredjedeler av innvandrerne i Telemark er bosatt i Grenland (se figur 2.1). Det utgjør en viss overrepresentasjon. 61 prosent av den totale befolkningen bor i Grenland. 40 prosent av innvandererbefolkningen bor i Skien, mens 21 prosent bor i Porsgrunn. Et fellestrekk blant mange innvandrere er at de bosetter seg i sentrale kommuner. Det er imidlertid store variasjoner mellom de ulike innvanderergruppene.

Figur 2.1: Innvandrere fordelt på driftsenhetene i Telemark politidistrikt per 1.1.2012. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Når det gjelder norskfødte barn med innvandererforeldre, bor nær åtte av ti i Grenland (se figur 2.2 neste side). Det indikerer at mange innvandererfamilier bosetter seg i de største byene.

Figur 2.2: Norskfødte med innvandrerforeldre i Telemark fordelt på driftsenheter i Telemark politidistrikt per 1.1.2012. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

2.1 De største innvandrergruppene

Telemark har flest innvandrere fra Polen (se tabell 2.2). Over halvparten av de polske innvandrerne i fylket har bosatt seg i Porsgrunn og Skien.

Også på landsbasis er polakker den største innvandrergruppen. Innvandrere fra Polen utgjorde den største gruppen i Norge første gang i 2008, og har siden vært størst. De fleste fra Polen er arbeidsinnvandrere, og flertallet av arbeidsinnvandrerne er menn.¹¹

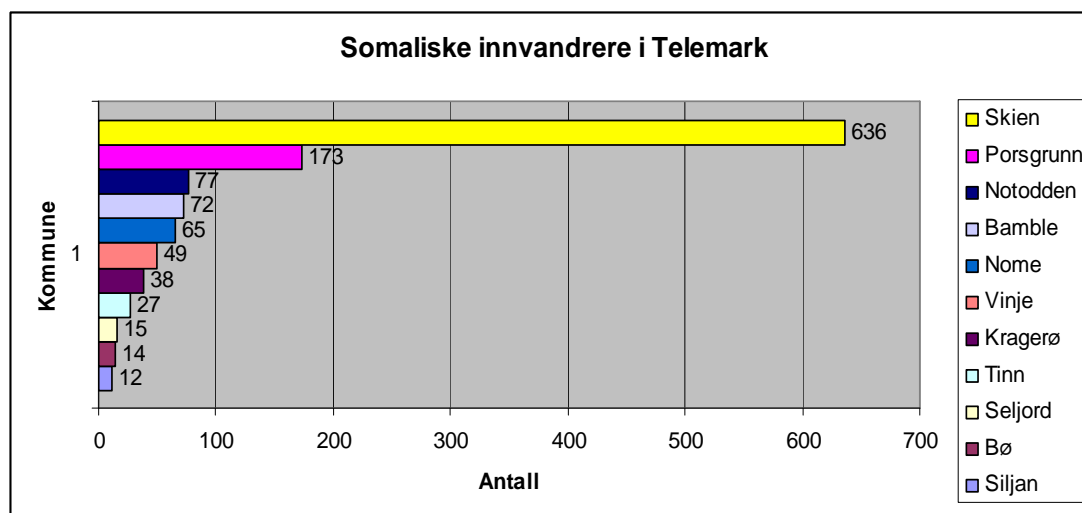
Fødeland	Telemark fylke	% av innvandrerbefolkning
Polen	1505	9,0
Somalia	1191	7,1
Irak	982	5,9
Danmark	763	4,5
Kosovo/Serbia/Montenegro	736	4,4
Tyskland	730	4,4
Litauen	640	3,8
Sverige	578	3,4
Iran	536	3,2
Vietnam	518	3,1
Nederland	505	3,0
Bosnia-Hercegovina	478	2,9
Thailand	478	2,9
Afghanistan	444	2,6
Russland	431	2,6

Tabell 2.2: De 15 største grupperingene av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, fordelt på fødeland, i Telemark per 1.1.2012. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

¹¹ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 14,17. Kristin Henriksen, *Fakta om 18 innvandrergrupperinger* (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2007), 139.

Den nest største innvandrerggruppen i Telemark er fra Somalia, og utgjør 7,1 prosent av innvandrerbefolkningen i fylket.

Over halvparten av de somaliske innvandrerne er bosatt i Skien (se figur 2.3). Somaliere utgjør 9,5 prosent av innvandrerbefolkningen i fylkets største by, og i absolutte tall er dette den største innvandrerggruppen i Skien.¹² Flukt fra krig og forfølgelse er den vanligste årsaken til innvandring blant somaliere. En del kommer også for å gjenforenes¹³ med familie.¹⁴

Figur 2.3: Innvandrere og norskfødte med to innvandrereforeldre fra Somalia i Telemark per 1.1.2012, fordelt på bostedskommune. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den irakiske befolkningen i Skien er tilnærmet like stor i antall innbyggere som den somaliske. 62,4 prosent av alle irakiske innvandrere i Telemark er bosatt i Skien. 20 prosent av irakerne bor i Porsgrunn, mens resten er spredt med få innbyggere i sju andre kommuner i fylket. Også blant innvandrere fra Irak er flukt den vanligste årsaken til innvandringen, i tillegg til at mange kommer for å gjenforenes med familie. Nær halvparten av de irakiske innvandrerne definerer seg som en minoritet i Irak. Spørreundersøkelser tyder på at flertallet er kurdere, men det finnes ikke nøyaktige tall siden det i Norge ikke finnes registerstatistikk over minoriteter innen enkeltstater.¹⁵

Innvandrere fra Kosovo, Serbia og Montenegro er slått sammen, fordi tallene blir misvisende å vise separat (bakgrunnen for dette er beskrevet i kapittel 1.2, side 8). Av innvandrere fra de tre Balkan-statene, har Telemark flest innvandrere fra Kosovo. Per januar 2012 bodde det 678 innvandrere fra Kosovo i Telemark, og 58 fra Serbia og Montenegro. De fleste flyktningene fra Kosovo kom i 1999, og det var særlig albanere som flyktet i forbindelse med krigen i Kosovo.¹⁶ Cirka 80 prosent bor i Grenland. Familiegjenforening er en mindre vanlig

¹² På landsbasis er innvandrere fra Somalia "kun" den femte største innvandrerggruppen, mens pakistanere er den nest største. I Telemark bor det relativt få pakistanere – 126 personer per januar 2012. De fleste pakistanere i Norge har bosatt seg i og rundt hovedstaden. Skardhamar, *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 14.

¹³ Familiegjenforening innebærer at et familiemedlem i utlandet kan søke om gjenforening med ett eller flere familiemedlemmer som allerede bor i Norge, og får på den måten oppholdstillatelse i Norge.

¹⁴ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 16.

¹⁵ Kristin Henriksen, *Levekår og kjønnsforskjeller blant innvandrere fra 10 land* (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2010), 248, 253.

¹⁶ Silje Vatne Pettersen, *Innvandrere i norske kommuner* (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2009), 164.

innvandringsårsak i denne gruppen, noe som kan tyde på at flyktninger herfra i større grad er kommet som hele familier.¹⁷

Hovedårsaken til at så mange dansker, tyskere, svensker og nederlendere innvandrer til Telemark, er arbeid. Arbeidsinnvandring er blitt en vesentlig grunn til innvandring fra Europa og andre vestlige land de siste årene. EU ble utvidet mot øst i 2004, og det har kommet mange til Norge med arbeidstillatelse fra disse nye EU-landene. De største innvandreregruppene på landsbasis med arbeidstillatelse er Polen, Tyskland, Storbritannia og Litauen.¹⁸

2.2 Mange med kort botid

Telemark har mange innvandrere med kort botid i landet. Flertallet av innvandrere fra land som Polen, Irak, Somalia, Kosovo, Serbia og Afghanistan har bodd i Norge under 15 år. Eksempelvis har over 70 prosent av polakkene i Norge bodd her under to år. Andre innvandreregrupper, som for eksempel de fra Pakistan, Tyrkia, Sri Lanka, Marokko, Chile og Vietnam, har bodd i Norge lenge (minst 16 år). Med unntak av vietnamesere, er innvandreregrupper med lang botid relativt lavt representert i Telemark. Botid er relevant, fordi det sier noe om hvor godt integrerte innvandrerne er i samfunnet. For personer som ikke kommer som arbeidsinnvandrere tar det gjerne en del år før de er i jobb. Sysselsettingen øker med økt botid, og dermed inntektsnivået.¹⁹

Botiden sier også noe om i hvilken grad personene har vært her lenge nok til at de har rukket å få norskfødte barn som er store. Siden Telemark har mange innvandrere med forholdsvis kort botid i Norge, innebærer det at vi har et flertall av *unge* norskfødte med innvandrerforeldre.

2.3 Mange unge menn

Telemark har mange unge voksne menn i sin innvandrerbefolkning. Analysen har ikke tilgang på fullstendig kjønns- aldersinndelt statistikk over innvandrerne i Telemark, men det er flere indikasjoner på at innvandrerbefolkningen i fylket består av mange unge menn. Generelt vet vi at blant både flyktninger og arbeidsinnvandrere er flertallet unge voksne menn. Menn reiser oftere i forveien i en fluktsituasjon, eller som arbeidsinnvandrer, mens eventuell familie kommer etter. Etter hvert som gruppene har bodd lenge i Norge, utlignes kjønnsbalansen.²⁰ I nyere innvandringsgrupper, som Telemark har flest av, er et flertall unge menn.

En nasjonal studie fra 2008 viste at nesten halvparten (46 prosent) av alle innvandrere var i alderen 20 til 39 år, mens i den øvrige befolkningen var 25 prosent i alderen 20 til 39 år. Det er forholdsvis få barn og eldre som kommer til landet, mens mange av de som har innvandret får barn etter at de er kommet hit.²¹

¹⁷ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 17.

¹⁸ Andreassen og Dzamaija 2010 i Skardhamar, *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 17.

¹⁹ Enes og Kalcic, 2010 i Skardhamar, *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 16.

²⁰ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 19.

²¹ Ibid.

2.4 Innvandring til Telemark i framtida

Antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre vil øke sterkt i Telemark de neste årene. Det viser befolkningsframskrivninger fra Statistisk sentralbyrå. Innen de neste 30 årene blir innvandrerbefolkningen i Telemark trolig fordoblet. I dag utgjør innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i fylket cirka ti prosent av befolkningen – i 2040 vil de utgjøre over 20 prosent. Tilsvarende er prognosene for landet som helhet.²²

I framskrivningene er innvandrergruppene delt i tre. Landgruppe en er vesteuropeiske EØS-land pluss Nord-Amerika, Australia og New Zealand. Landgruppe to er østeuropeiske EØS-land, mens gruppe tre er resten av verden, det vil si resten av Øst-Europa, Afrika, Asia, Latin-Amerika og Oseania (utenom Australia og New Zealand).

Den største veksten i årene framover er blant innvandrere fra EU-landene i Øst-Europa. I 2040 i Telemark er gruppen beregnet å bli seks ganger så stor som i utgangsåret 2011, fra drøyt 1000 til opp under 6000 i 2040.²³ Nasjonale beregninger viser at innvandringen fra de vesteuropeiske EØS-landene forventes å være noe lavere enn de øvrige gruppene, både absolutt og relativt. Fra landgruppen ”resten av verden” er veksten fram til 2040 omtrent som for innvandrere samlet, det vil si fordoblet.²⁴

3. Kriminalitet blant innvandrere og øvrig befolkning

Flere nasjonale studier har vist at det er høyere forekomst av kriminalitet i innvandrerbefolkningen sammenliknet med øvrig befolkning.²⁵ Statistisk sentralbyrås nyeste rapport om kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning viser at innvandrere fra enkelte land har flere ganger høyere andel gjerningspersoner og straffede. Land som peker seg ut er Somalia, Irak, Iran og Kosovo. Andre innvandrergrupper, som fra India, Kina, Filippinene og de vestlige landene, er underrepresentert i kriminalstatistikken i forhold til øvrig befolkning. I tillegg har en del land andel gjerningspersoner som er lik eller bare marginalt høyere enn øvrig befolkning, og det er innvandrere fra Polen, Russland, India og Thailand.

Også norskfødte med to innvandrede foreldre er vesentlig overrepresentert sammenliknet med øvrig befolkning. Dette er imidlertid en liten befolkningsgruppe, hvilket gir stor usikkerhet i tallene.²⁶

Dette kapittelet kartlegger situasjonen i Telemark – den politiregistrerte kriminaliteten begått av innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og øvrig befolkning på noen utvalgte kriminalitetsområder. Kriminalitetstypene vold, vinning og narkotika er valgt ut, fordi det er her mengdekriminaliteten ligger, og mye av den mest alvorlige kriminaliteten. I tillegg blir kriminalitet begått av unge under 18 år og vold i nære relasjoner omtalt spesifikt,

²² Inger Texmon, *Regional framskrivning av antall innvandrere 2011-2040*, rapport 11 (Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2012), 43-44.

²³ Ibid, 51.

²⁴ Ibid, 46-51.

²⁵ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 68, A.E. Hustad, *Kriminalitet blant innvandrerungdom*, rapport (Oslo: Kriminalitetsforebyggende råd, 2007), U. Haslund, *Kriminalitet – straffede innvandrere, i Innvandrere i Norge – hvem er de, og hvordan går det med dem?* Notater 66 (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2004).

²⁶ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 68.

fordi det er særskilte satsingsområder for Telemark politidistrikt.²⁷ Analysen baserer seg på anmeldte saker med navngitt mistenkt, siktet, domfelt med gjerningsdato i perioden 1. januar 2007 til 9. november 2012.

3.1 Vold og trusler

Innvandrere utgjør 17 prosent av alle mistenkte, siktede, domfelte for vold og trusler²⁸ i Telemark fra 2007 til november 2012. Overrepresentasjonen av innvandrere i forhold til egen befolkningsstørrelse er betydelig. Innvandrere har 2,5 ganger større andel personer tatt for vold og trusler sammenliknet med øvrig befolkning.²⁹ Det samsvarer med nasjonale beregninger gjort av Statistisk sentralbyrå, som viste at innvandrere hadde 2,1 ganger større andel som var voldsdomt i løpet av 2005 til 2008 sammenliknet med øvrig befolkning.³⁰

Forekomsten av anmeldt vold er spesielt høy blant innvandrere fra Somalia, Irak og Kosovo, Serbia og Montenegro (se tabell 3.1). Somaliere utgjør 12,4 prosent av alle gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn, samtidig som de utgjør ”kun” 7,1 prosent av innvandrerbefolkningen i Telemark (se tabell 2.2, side 11). Irakiske innvandrere utgjør 5,9 prosent av innvandrerbefolkningen, og utgjør 11,6 prosent av gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn tatt for vold.

Mistenkt, siktet, domfelt for vold i Telemark 1/1/07-9/11/12		
Fødeland	Antall personer	% av antall gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn
Somalia	63	12,4
Irak	59	11,6
Kosovo, Serbia, Montenegro	57	11,2
Iran	38	7,5
Polen	24	4,7
Afghanistan	19	3,7
Sverige	19	3,7
Russland	13	2,6
Bosnia-Hercegovina	11	2,2
Colombia	10	2,0

Tabell 3.1: Antall innvandrere som er mistenkt, siktet, domfelt for vold i Telemark fra 1. januar 2007 til 9. november 2012 og andelen disse utgjør av totalt antall gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn. Tabellen viser de ti nasjonene med flest gjerningspersoner utenom Norge. Dette er 61 prosent av gjerningspersonene med innvandrerbakgrunn, resten fordeler seg med under ti personer per nasjonalitet på i alt 67 nasjoner.

Overrepresentasjonen framstår enda større for innvandrere fra Kosovo, Serbia og Montenegro. Per januar 2012 utgjør de 4,4 prosent av innvandrerbefolkningen i Telemark (se tabell 2.2, side 11), men er registrert med 11,2 prosent av gjerningspersonene med innvandrerbakgrunn tatt for vold i fylket fra 2007 til 2012. Personer fra de tre Balkanlandene er også registrert med flest saker i absolutte tall av alle innvandrergruppene i

²⁷ Telemark politidistrikt, *Strategisk plan for Telemark politidistrikt 2012-2015* (Skien: Telemark politidistrikt), 2012.

²⁸ Familievold-saker er trukket ut av statistikken. Det vil si at dette kapittelet omhandler vold og trusler utenom vold i nære relasjoner.

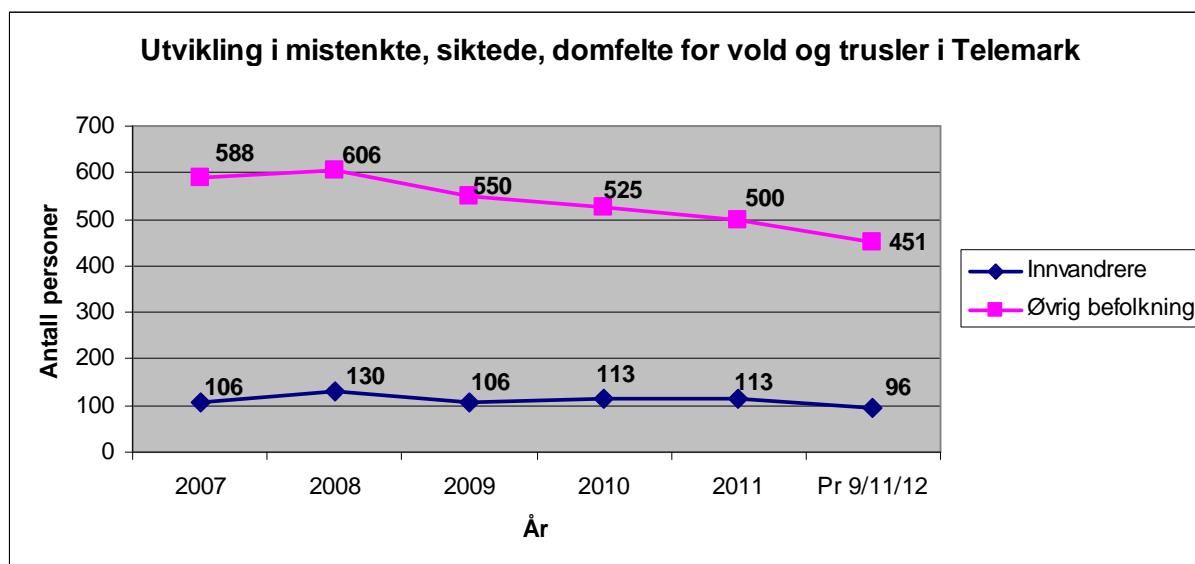
²⁹ Beregningen er gjort basert på unike mistenkte, siktede, domfelte i kriminalstatistikken fra 2011 og befolkningsstørrelse for innbyggere over 15 år per 1.1.2012. Innvandrere er registrert med 6 mistenkte, siktede, domfelte per 1000 innbygger mot 2,4 i den øvrige befolkningen.

³⁰ Skardhamar m.fl. *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 46-47.

perioden³¹. Relativt mange av voldssakene er alvorlige, som 21 tilfeller av legemsbeskadigelser, det vil si vold som fører til fysisk skade. I tillegg har politiet registrert 11 trusler med skytevåpen og kniv. Hendelsene er spredt i tid, og det har vært et jevnt tilsig av saker i alle år i løpet av perioden. Gjerningspersonene kjennetegnes av å være unge menn i 20-årene.

Mer generelt er det små forskjeller mellom innvandrerbefolkningen og øvrig befolkning når det gjelder typen voldsforbrytelser som begås. De mindre alvorlige voldsforbrytelsene, legemsfornærmelser, er vanligst og utgjør nær halvparten av forholdene i begge grupper. Trusler er nest vanligst og utgjør hvert fjerde forhold. Registrerte legemsbeskadigelser, det vil si vold som fører til fysisk skade, utgjør cirka 12 prosent av forholdene.

Utviklingen i antall gjerningspersoner tatt for vold blant innvandrere har vært stabil fra 2007 til 2012 (se figur 3.1). Det er noe ulikt fra øvrig befolkning, der det har vært en jevn nedgang i antall gjerningspersoner i samme periode.

Figur 3.1: Antall mistenkte, siktede, domfelte for vold og trusler i Telemark per år, fordelt på innvandrere og øvrig befolkning. Gjerningspersoner blant norskfødte med innvandrerforeldre er ikke tatt med på grunn av lave tall. Kilde er forholdssøk i PAL Strasak, utført 9/11/12.

Forskjellene mellom innvandrere og øvrig befolkning er små hva gjelder alders – og kjønnsfordeling. I begge grupper er nær halvparten av gjerningspersonene under 25 år. Blant innvandrerne er 90 prosent menn, som er noe høyere enn i øvrig befolkning der andelen menn utgjør 84 prosent. Trolig henger det sammen med at andelen menn i innvandrerbefolkningen er større enn i den øvrige.

Også norskfødte med innvandrerforeldre er overrepresentert i voldsstatistikken.³² Befolkningsgruppen er liten, og antall gjerningspersoner i kriminalstatistikken relativt få (44 personer). Man skal derfor være forsiktig med å trekke slutninger. 91 prosent av

³¹ Det er forskjell på antall personer og antall saker. En person kan ha begått flere lovbrudd, og blant gjerningspersonene fra Balkan-landene, er det flere gjengangere.

³² Beregninger fra 2011 viser at det er 8,5 norskfødte med innvandrerbakgrunn per 1000 innbygger som er mistenkt, siktet, domfelt for vold, mot 2,4 i den øvrige befolkningen. Beregningen er gjort basert på unike mistenkte, siktede, domfelte i kriminalstatistikken fra 2011 og befolkningstørrelse for innbyggere over 15 år per 1.1.2012.

gjerningspersonene er menn, og den vanligste landbakgrunnen er Chile, Somalia og Serbia. Over halvparten er under 18 år, og den eldste gjerningspersonen er 34 år. Det lave aldersnittet henger sammen med at norskfødte med innvandrerforeldre representerer en ung befolkningsgruppe.

3.2 Vinningskriminalitet

Innvandrere utgjør drøyt 14 prosent av alle mistenkte, siktede, domfelte for vinningslovbrudd i Telemark fra 2007 til november 2012. Beregnet i forhold til egen befolkningsstørrelse, har innvandrere nær dobbelt så høy andel personer tatt for vinningskriminalitet sammenliknet med øvrig befolkning.³³ Nasjonale beregninger gjort av Statistisk sentralbyrå på landsbasis viser samme tendens.³⁴

Innvandrere fra Irak, Somalia og Kosovo, Serbia, Montenegro utgjør den største andelen blant gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn i Telemark (se tabell 3.2), og de er overrepresentert i forhold til egen befolkningsstørrelse.

Mistenke, siktede, domfelte for vinning i Telemark 1/1/07-9/11/12		
Fødeland	Antall personer	% av antall gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn
Irak	57	10,0
Somalia	56	9,8
Kosovo, Serbia og Montenegro	55	9,7
Polen	37	6,5
Sverige	35	6,2
Iran	31	5,4
Litauen	28	4,9
Danmark	20	3,5
Afghanistan	17	3,0
Russland	17	3,0
Colombia	16	2,8
Bosnia-Hercegovina	11	1,9

Tabell 3.2: Antall innvandrere som er mistenkt, siktet, domfelt for vinning i Telemark fra 1. januar 2007 til 9. november 2012, og andelen disse utgjør av totalt antall gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn. Tabellen viser nasjonene med flere enn ti gjerningspersoner, og disse utgjør 69 prosent av alle gjerningspersonene med innvandrerbakgrunn. Resten fordeles seg med færre enn ti personer per nasjon på i alt 62 nasjoner.

Tabell 3.2 viser antall personer som er tatt for vinning i Telemark, men sier ingenting om antall lovbrudd de har begått. Ser vi imidlertid på antall lovbrudd, er andelen begått av innvandrere fra Colombia betydelig. 16 personer med colombiansk innvandrerbakgrunn er tatt for i alt 153 vinningslovbrudd i løpet av perioden.

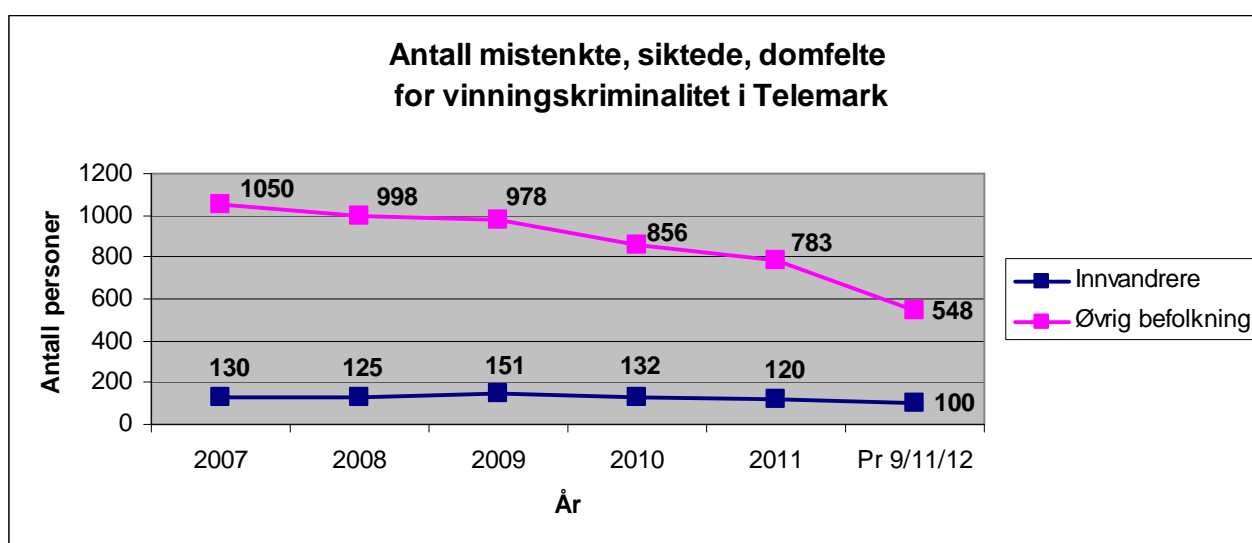
Et annet funn spesielt for denne lovbruddskategorien, er antallet gjerningspersoner uten fødselsnummer. Disse personene er ikke med i tabell 3.2. Så mye som 14,5 prosent av de mistenkte, siktede, domfelte mangler fødselsnummer og har utenlandsk statsborgerskap. Til

³³ Andelen innvandrere som var mistenkt, siktet, domfelt for vinningslovbrudd i 2011 var 6,8 per 1000 innbygger, mot 3,9 i øvrig befolkning.

³⁴ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant øvrig befolkning*, 46.

sammenlikning er kun 1,4 prosent av personene tatt for narkotikalovbrudd uten norsk fødselsnummer. Et flertall av personene tatt for vinningslovbrudd er statsborgere fra Øst-Europa, og hovedsakelig fra Litauen, Polen og Romania. Antakelig er mange av disse mobile vinningskriminelle, det vil si omreisende utlendinger som er kommet til Norge for å begå kriminalitet. En forklaring på den store forekomsten av utenlandske statsborgere i vinningsstatistikken er at politiet de siste årene har hatt målrettet innsats mot mobile vinningskriminelle gjennom det distriktsovergripende politisamarbeidet "Grenseløs". I tillegg har denne typen kriminalitet antakelig økt i reelt omfang.

Når det gjelder utvikling i anmeldt vinningskriminalitet, har antallet gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn vært stabilt i Telemark de siste årene. Det står i kontrast til utviklingen blant mistenkte, siktede, domfelte i øvrig befolkning, der det har vært en reduksjon på 25 prosent fra 2007 til 2011 (se figur 3.2).

Figur 3.2: Antall mistenkte, siktede, domfelte for vinningskriminalitet i Telemark per år, fordelt på innvandrere og øvrig befolkning. Gjerningspersoner blant norskfødte med innvandrerforeldre er ikke tatt med på grunn av lave tall. Kilde er forholdssøk i PAL Strasak, utført 9/11/12.

Det er små forskjeller mellom innvandrere og øvrig befolkning når det gjelder typen vinningslovbrudd som begås. Grove og simple tyverier er de største kategoriene i begge grupper, etterfulgt av naskeri, bedrageri og motorvogntyverier.

Forskjellene er også små hva gjelder alders- og kjønnsammensetning. Rundt halvparten av gjerningspersonene i begge grupper er under 25 år, og to av tre er menn. Andelen menn er noe større blant innvandrerne enn øvrig befolkning.

Norskfødte med innvandrerforeldre utgjør 1,5 prosent av alle mistenkte, siktede, domfelte for vinning i Telemark fra 2007 til 2012. Andelen gjerningspersoner er mange ganger så stor blant norskfødte med innvandrerforeldre sammenliknet med øvrig befolkning.³⁵ 80 prosent av de mistenkte, siktede, domfelte er menn, og flertallet er under 18 år. Landbakgrunnen som er hyppigst representert, er Kosovo, Serbia, Montenegro, Somalia, Chile og Vietnam.

³⁵ Andelen norskfødte med innvandrerforeldre som var mistenkt, siktet, domfelt for vinningslovbrudd i 2011 var 25,5 per 1000 innbygger, mot 3,9 i øvrig befolkning (kun de over 15 år er med i beregningsgrunnlaget).

3.3 Narkotikakriminalitet

Innvandrere utgjør drøyt 11 prosent av de mistenkte, siktede, domfelte for narkotikakriminalitet i Telemark. Forekomsten av narkotikalovbrudd blant innvandrere er omtrent lik som i øvrig befolkning.³⁶ Nasjonale studier, som har justert for faktorer som kjønn, alder og sysselsetting, viser det samme. Mange innvandrere skiller seg ikke fra befolkningen for øvrig, og flere innvandrergupper har lavere andeler gjerningspersoner enn øvrig befolkning. Nasjonalt viser det seg at det kun er personer fra noen afrikanske land, samt Iran og Chile, som er overrepresentert.³⁷

Denne likheten mellom innvandrere og øvrig befolkning har trolig sammenheng med at narkotikamisbruk ikke er mer utbredt blant innvandrere enn i øvrig befolkning. Forskning viser at innvandrere fra Asia og Afrika har et lavere rusmiddelbruk enn vestlige innvandrere og øvrig befolkning.³⁸

I løpet av seks år i Telemark viser narkotikastatistikken i alt 315 mistenkte, siktede, domfelte med innvandrerbakgrunn fordelt på 62 nasjoner. Andelen gjerningspersoner fra Somalia er størst (se tabell 3.3). Mer enn hver femte innvandrer som er mistenkt, siktet eller domfelt er fra Somalia, som utgjør en overrepresentasjon innad i innvandrerbefolkningen, siden somaliere utgjør 7,1 prosent av innvandrerne.

Mistenkte, siktede, domfelte for narkotika i Telemark 1/1/07-9/11/12		
Fødeland	Antall personer	% av antall gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn
Somalia	69	21,9
Irak	23	7,3
Kosovo, Serbia, Montenegro	23	7,3
Sverige	22	7,0
Iran	15	4,8
Danmark	13	4,1
Polen	11	3,5
USA	10	3,2

Tabell 3.3: Antall innvandrere som er mistenkt, siktet, domfelt for narkotika i Telemark fra 1. januar 2007 til 9. november 2012, og andelen disse utgjør av totalt antall gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn. Tabellen viser nasjoner med flere enn ti gjerningspersoner. Disse utgjør 59 prosent av gjerningspersonene med innvandrerbakgrunn, resten fordeler seg med færre enn ti personer per nasjonalitet på i alt 59 nasjoner.

Somaliere har i liten grad vært involvert i narkotikasaker med tyngre stoffer som amfetamin i Telemark. En stor del av sakene dreier seg om bruk av khat. Det er nesten utelukkende somaliere som bruker khat i Norge. Det er imidlertid forsket lite på omfanget. En studie om bruk av khat i Norge fra 2006 viste at det fantes to aktive khat-miljøer utenfor Oslo, og det

³⁶ Andelen innvandrere som i 2011 var mistenkt, siktet, domfelt for narkotika i Telemark var 3,9 per 1000 innbygger, mot 3,2 i øvrig befolkning.

³⁷ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 56.

³⁸ Tord Finne Vedøy og Ellen J. Amundsen. *Rusmiddelbruk blant personer med innvandrerbakgrunn* (Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning, 2008).

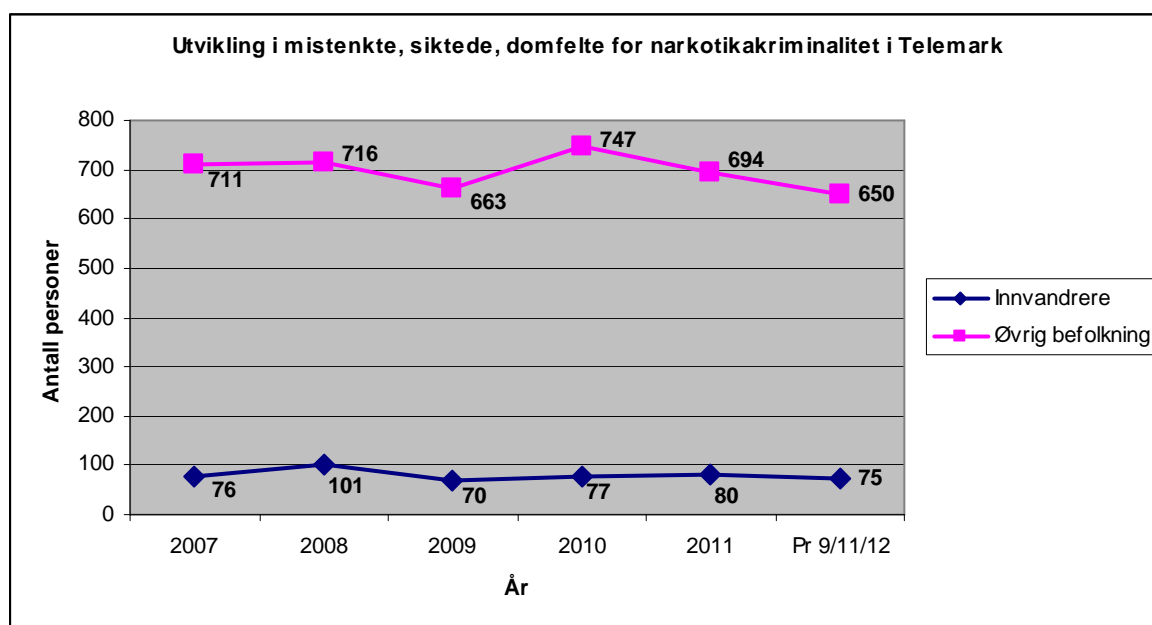
var i Bergen og Skien.³⁹ Det er uvisst hvor aktivt dette miljøet er i Skien i dag, men politiet har grunn til å tro at det eksisterer et brukermiljø av et visst omfang.

Når det gjelder typen narkotikalovbrudd som er begått fra 2007 til 2012, er forekomsten av grovere narkotikakriminalitet noe høyere blant innvandrerne enn i øvrig befolkning. Innvandrere er registrert med dobbelt så stor andel forhold etter straffelovens paragraf 162, 2.ledd enn øvrig befolkning (henholdsvis 5,3 prosent mot 2,4 prosent av alle narkotikaforhold). 2.leddssaker dreier seg om oppbevaring, kjøp eller innførsel av større mengder narkotika. Forholdene er jevnt fordelt på gjerningspersoner fra 15 ulike nasjoner.

Ellers er det små forskjeller mellom innvandrere og øvrig befolkning. Omkring halvparten av alle narkotikaforhold dreier seg om mindre grove lovbrudd, det vil si bruk og besittelse etter legemiddeloven. I overkant av 40 prosent er 1.leddssaker i straffelovens paragraf 162. Sistnevnte er grovere enn lovbrudd etter legemiddeloven, fordi det i tillegg til bruk og besittelse dreier seg om oppbevaring, kjøp eller innførsel av narkotika utover eget umiddelbare forbruk.

Andelen menn blant gjerningspersonene er noe større enn øvrig befolkning, mens aldersfordelingen er noenlunde lik.

Utviklingen i antall mistenkte, siktede, domfelte for narkotika er relativt lik blant innvandrere og øvrig befolkning fra 2007 til november 2012 (se figur 3.3).

Figur 3.3: Antall mistenkte, siktede, domfelte for narkotikakriminalitet i Telemark per år, fordelt på innvandrere og øvrig befolkning. Gjerningspersoner blant norskfødte med innvandrerforeldre er ikke tatt med på grunn av lave tall. Kilde: Forholdssøk i Pal Strasak, utført 9/11/12.

Norskfødte med innvandrerforeldre utgjør en liten del av de mistenkte, siktede, domfelte for narkotika i Telemark. Politiet har registrert kun en håndfull personer årlig fra 2007 til 2012.⁴⁰

³⁹ Tore Gundersen, *Bruk av khat i Norge*, (Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2006), 7.

⁴⁰ Andelen mistenkte, siktede, domfelte for narkotika i 2011 var 6,8 per 1000 innbygger blant norskfødte med innvandrerforeldre, mot 3,2 i den øvrige befolkningen, og 3,9 blant innvandrerne (kun de over 15 år er med i beregningsgrunnlaget).

3.4 Barne- og ungdomskriminalitet

Av all registrert kriminalitet med gjerningsperson under 18 år i Telemark, er 10,8 prosent innvandrere. Innvandrerungdom er overrepresentert i forhold til egen befolkningsstørrelse.⁴¹

Når det gjelder type kriminalitet som begås, er innvandrerungdom overrepresentert på de fleste områder. Unntaket er innen narkotikakriminalitet, der det er registrert svært få gjerningspersoner per år fra innvandrerbefolkningen. Det kan bety at innvandrerungdom i liten grad begår narkotikakriminalitet. Undersøkelser har vist at unge med asiatiske eller afrikanske bakgrunn bruker mindre rusmidler enn ungdom i den øvrige befolkningen.⁴² Det kan også bety at politiet har lite fokus på innvandrerungdom, siden narkotikalovbrudd i all hovedsak avdekkes og anmeldes av politiet selv.

Overrepresentasjonen er størst for anmeldt vold. Andelen som er tatt for vold blant innvandrere under 18 år er mer enn tre ganger så stor som i øvrig befolkning. Også innen vinningskriminalitet er forekomsten betydelig. Andelen mistenkte, siktede, domfelte er dobbelt så stor som øvrig befolkning. Det samme gjelder for trafikk, mens andelen tatt for skadeverk er tre ganger så stor blant innvandrere sammenliknet med øvrig befolkning.

Ungdom fra Irak er hyppigst representert som gjerningsperson blant alle mistenkte, siktede, domfelte med innvandrerbakgrunn, og utgjør nær hver femte gjerningsperson (se tabell 3.4). Somaliere utgjør en av ti gjerningspersoner.

Mistenkt, siktet, domfelt under 18 år i Telemark 1/1/07-9/11/12		
FØDELAND	Antall personer	% av gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn
Irak	46	18,9
Somalia	25	10,2
Kosovo, Serbia, Montenegro	19	7,8
Sverige	19	7,8
Afghanistan	14	5,7
Colombia	12	4,9

Tabell 3.4: Antall innvandrere under 18 år som er mistenkt, siktet, domfelt i Telemark fra 1. januar 2007 til 9. november 2012 og andelen disse utgjør av totalt antall gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn. Tabellen viser 55 prosent av gjerningspersonene med innvandrerbakgrunn, resten fordeler seg med under ti personer per nasjon på i alt 39 nasjoner.

Flertallet av ungdommer mistenkt, siktet eller domfelt for kriminalitet er tatt for kun ett lovbrudd, og det gjelder om de har innvandrerbakgrunn eller ikke. Andelen personer som er tatt for mer enn ti lovbrudd er også forholdsvis likt i innvandrerbefolkningen og øvrig befolkning.

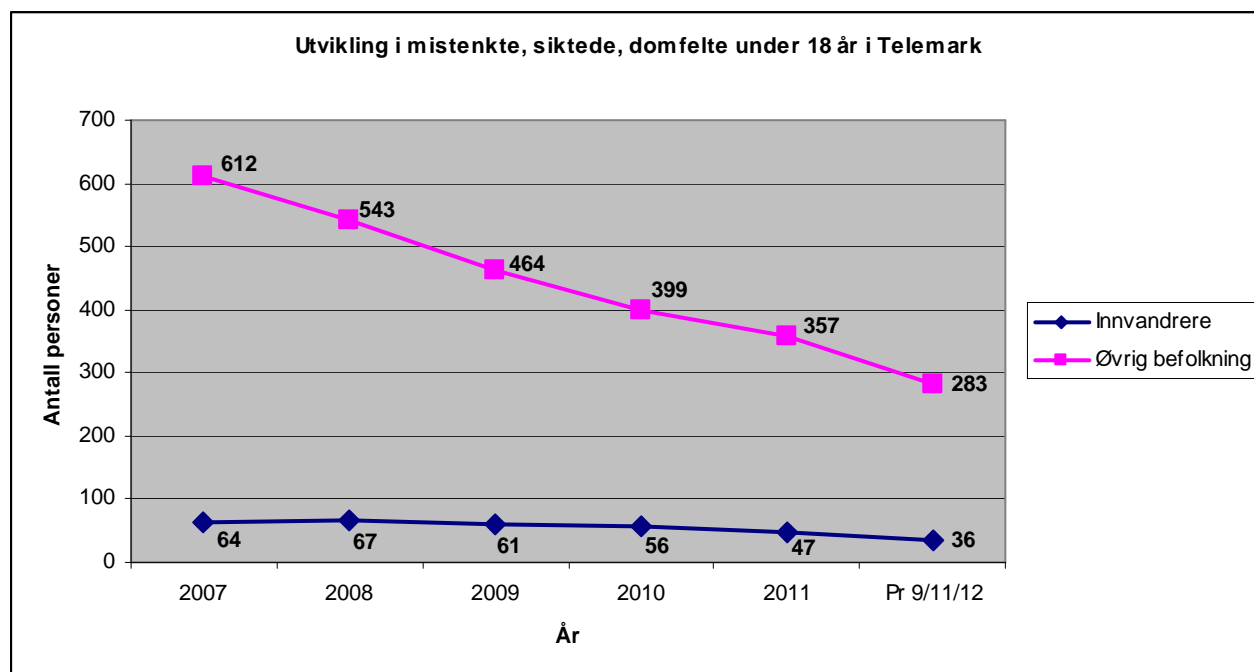
Det er en større andel gutter blant de mistenkte, siktede og domfelte fra innvandrerbefolkningen sammenliknet med øvrig befolkning. Gutter utgjør 82 prosent mot 75 prosent i øvrig befolkning. Forklaringen er at det er flere gutter i innvandrerbefolkningen

⁴¹ Andelen innvandrere opp til og med 17 år som er mistenkt, siktet, domfelt utgjør 18 personer per 1000 innbygger i Telemark, mot 7,8 i øvrig befolkning. Beregning er basert på kriminalstatistikk fra 2011 og befolkningsstørrelse fra 0-18 år per januar 2012. I denne kategorien er det ikke tatt hensyn til den kriminelle lavalderen på 15 år, siden politiet registrerer og jobber forebyggende i forhold til personer også under 15 år.

⁴² Vedøy m.fl., *Rusmiddelbruk blant personer med innvandrerbakgrunn*.

enn i øvrig befolkning i Telemark. Når det gjelder aldersfordeling, er innslaget av unge gjerningspersoner, det vil si på 13, 14 og 15 år, noe større blant innvandrerne enn øvrig befolkning.

Utviklingen i registrert kriminalitet begått av unge under 18 år er i nedgang både blant innvandrere og øvrig befolkning, men nedgangen er noe mindre blant innvandrere (se figur 3.4).

Figur 3.4: Antall mistenkte, siktede, domfelte under 18 år i Telemark politidistrikt per år, fordelt på innvandrere og øvrig befolkning. Kilde: Forholdssøk i PAL Strasak, utført 9/11/12.

Når det gjelder norskfødte med innvandrerforeldre, er 84 prosent av befolkningsgruppen under 18 år, og 76 prosent under den kriminelle lavalderen på 15 år. De er overrepresentert i forhold til egen befolkningsgruppe, men tallgrunnlaget er lite, og må derfor tolkes med varsomhet. Av 80 norskfødte ungdommer med innvandrerforeldre i politiets registre fra 2007 til 2012, er det flest personer med bakgrunn fra Somalia, Kosovo, Serbia, Montenegro, Chile og Iran.

Telemark kan imidlertid forvente en økning i kriminalitet begått av norskfødte med innvandrerforeldre i framtiden, fordi dette er en voksende befolkningsgruppe som blir stadig eldre.

3.4.1 Enslige, mindreårige flyktninger

Enslige mindreårige flyktninger er personer under 18 år som er kommet til Norge som asylsøkere uten foreldre, og som siden har fått opphold i landet.⁴³ Telemark har siden 2009 bosatt 162 enslige mindreårige, fordelt på åtte kommuner.⁴⁴ Skien har bosatt flest (se tabell 3.5).

⁴³ Man skiller mellom flyktninger og asylsøkere. Asylsøkere bor på mottak og har ikke fått oppholdstillatelse, mens flyktninger har fått oppholdstillatelse, og er blitt bosatt.

⁴⁴ Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, e-postkorrespondanse med seniorrådgiver Torhild Helgesen i Imdi Sør, november 2012.

Bosettingskommune	Totalt
Skien	52
Bø	21
Notodden	20
Kragerø	18
Bamble	16
Sauherad	12
Tinn	11
Porsgrunn	10
Totalt	160

Tabell 3.5: Antall enslige mindreårige bosatt i Telemark fra 1. januar 2009 til november 2012 fordelt på kommuner. Kilde er Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Over 70 prosent av de enslige mindreårige i Telemark kommer fra Afghanistan. I Skien kommune er 32 av 52 bosatte enslige mindreårige fra Afghanistan. Dette er i tråd med trenden på landsbasis. Nasjonale tall viser at flest er fra Afghanistan, etterfulgt av Somalia, Irak, Sri Lanka og Etiopia. Også i Telemark kommer nest flest av de enslige mindreårige fra Somalia (se tabell 3.6).

Nasjonalitet	Antall EM
Afghanistan	113
Somalia	23
Eritrea	11
Etiopia	3
Usbekistan	3
Irak	2
Myanmar	2
Rwanda	2
Kongo	1
Sri Lanka	1
Butan	1
Totalt	162

Tabell 3.6: Antall enslige mindreårige (EM) fordelt på nasjonalitet i Telemark fra januar 2009 til november 2012.

Blant de enslige mindreårige som kommer til Norge, er det en klar overvekt av gutter. Nær åtte av ti var gutter i perioden 1996 til 2009. Blant de som er kommet fra Afghanistan, er 98 prosent gutter, mens det var 97 prosent gutter fra Irak. Rundt halvparten av flyktningene var 16 år eller yngre i perioden 1996 til 2010, mens 15 prosent var 18 år eller eldre da de ble bosatt i Norge.⁴⁵

Enslige mindreårige er en særskilt sårbar gruppe av mange grunner. Mange sliter med alvorlige traumer fra krig og flukt. Det finnes eksempler på tidligere barnesoldater blant de enslige mindreårige flyktningene i Telemark. De er barn som kommer til et fremmed land uten familien. De er uten sine trygge omsorgspersoner i omgivelser hvor de ikke forstår språket, og det kan være utfordrende å tilpasse seg en ny og fremmed kultur.

⁴⁵ Vebjørn Aalandslid og Anette Walstad Enes, *Enslige mindreårige flyktninger i arbeid og utdanning*, (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2012), 4.

Denne gruppen er ikke mulig å identifisere særskilt i politiets kriminalstatistikk. Politi og offentlig hjelpeapparat erfarer imidlertid at vold er den vanligste formen for kriminalitet blant enslige mindreårige.⁴⁶

3.5 Vold i nære relasjoner

Definisjonen av vold i nære relasjoner spenner vidt og omfatter ikke bare fysisk vold, men også seksuelt misbruk, seksuell vold og trusler om vold. Omfanget av vold i nære relasjoner er vanskelig å anslå. Politiets registre, antall henvendelser til krisesentre og andre offentlige hjelpeinstitusjoner gir ikke en fullstendig oversikt. Ulike spørreundersøkelser tyder på at omkring to til fire prosent av befolkningen årlig utsettes for vold i nære relasjoner. I Telemark betyr det anslagsvis mellom 3400 og 6800 mennesker per år. Den samfunnsøkonomiske kostnaden av vold i nære relasjoner på landsbasis er anslått å være mellom 4,5 og 6 milliarder kroner årlig.⁴⁷ Telemark politidistrikt har de siste par årene hatt cirka 300 anmeldte familievoldssaker i året, som indikerer at politiet kun ser toppen av isfjellet.

I Telemark utgjør innvandrere 21,7 prosent av alle mistenkte, siktede eller domfelte for vold i nære relasjoner fra 2007 til 2012. Blant de fornærmede utgjør innvandrere 20,4 prosent. Innvandrere har tre ganger så stor andel som er mistenkt, siktet, domfelt eller fornærmet i saker som gjelder vold i nære relasjoner sammenliknet med øvrig befolkning i Telemark.⁴⁸

3.5.1 Irakere registrert med flest saker

I Telemark er det irakere som utgjør den største andelen mistenkte, siktede, domfelte i familievoldssaker av alle gjerningspersoner med innvandrerbakgrunn (se tabell 3.7 neste side). I tabell 3.7 er også antall fornærmede tatt med, og flest fornærmede er fra Irak.⁴⁹ Flertallet av irakiske innvandrere er kurdere. Deretter følger personer med bakgrunn fra Somalia.

Et betydelig antall gjerningspersoner og fornærmede i familievoldssaker mangler fødselsnummer. Det innebærer stort sett at personene har utenlandsk statsborgerskap, og at de ikke har oppholdstillatelse i Norge. Disse er ikke med i tabell 3.7. Fra 2007 til 2012 er det registrert 67 personer med utenlandsk statsborgerskap uten fødselsnummer i Telemark, og over 30 prosent er fra Irak. Ellers er gjerningspersoner og fornærmede fordelt med en til fem personer per nasjonalitet på i alt 22 nasjonaliteter.

⁴⁶ Kilder til informasjon om enslige mindreårige er Tore Anton Svanes ved Sosialmedisinsk senter i Skien kommune, intervju 20/12/12, og Line Nerdrum, politibetjent ved ungdomsavsnittet ved Telemark politidistrikt.

⁴⁷ Ingeborg Rasmussen m.fl., *Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner*, rapport 41 (Oslo: Vista Analyse, 2012), 7-8.

⁴⁸ Beregningen er gjort basert på unike mistenkte, siktede, domfelte i kriminalstatistikken fra 2011 og befolkningsstørrelsen per 1.1.2012. Innvandrere er registrert med 7,1 mistenkte, siktede, domfelte per 1000 innbygger mot 2,4 i den øvrige befolkningen.

⁴⁹ Statistikk fra Krisesenteret i Telemark for 2011 og 2012 viser også at irakere med kurdisk bakgrunn er hyppigst representert blant beboerne.

Fødeland	Fornærmet	Mistenkt, siktet, domfelt	Totalt	% av gjerningspersoner og fornærmede med innvandrerbakgrunn
Irak	21	25	46	9,6
Somalia	19	21	40	8,4
Kosovo, Serbia, Montenegro	12	20	32	6,7
Iran	14	16	30	6,3
Polen	13	13	26	5,4
Russland	15	8	23	4,8
Afghanistan	10	12	22	4,6

Tabell 3.7: Oversikt over antall innvandrere som har vært fornærmet, siktet, mistenkt eller domfelt for familievold i Telemark fra 1. januar 2007 til 9. november 2012, og prosenten disse utgjør av totalen av gjerningspersoner og fornærmede med innvandringsbakgrunn. Tabellen viser 46 prosent av alle involverte personer med innvandrerbakgrunn, de resterende fordeler seg med færre enn ti per nasjon på i alt 64 nasjoner.

3.5.2 Mange tilfeller av mishandling over tid

Innvandrere i Telemark er registrert med en større andel voldssaker som dreier seg om mishandling over tid sammenliknet med øvrig befolkning. Nær hvert tredje forhold blant innvandrerne dreier seg om vedvarende mishandling av andre familiemedlemmer, mot 18 prosent i øvrig befolkning.⁵⁰ Blant somaliere er tilsvarende andel 56 prosent. Mange av disse sakene dreier seg om mindre grov vold utøvet mot barn over tid i oppdragerøyemed.⁵¹

Av 14 trusselvurderinger utført av Telemark politidistrikt i 2011 og 2012, gjelder åtte for innvandrerfamilier, og halvparten av disse gjelder irakere. Sakene er kjennetegnet av at far gjennom trusler, og i noen tilfeller gjennom vold, søker å ha kontroll, over kone eller døtre.⁵²

81 prosent av de fornærmede innvandrerne er kvinner, mot 75 prosent i øvrig befolkning. Av 19 prosent fornærmede innvandrere som er menn, er halvparten under 20 år. Det er omtrent som i den øvrige befolkningen.

I den grad *grov* vold forekommer i samfunnet – uavhengig av etnisk tilhørighet - rammer den nesten bare kvinner og barn.⁵³

3.5.3 Avdekker stadig mer familievold

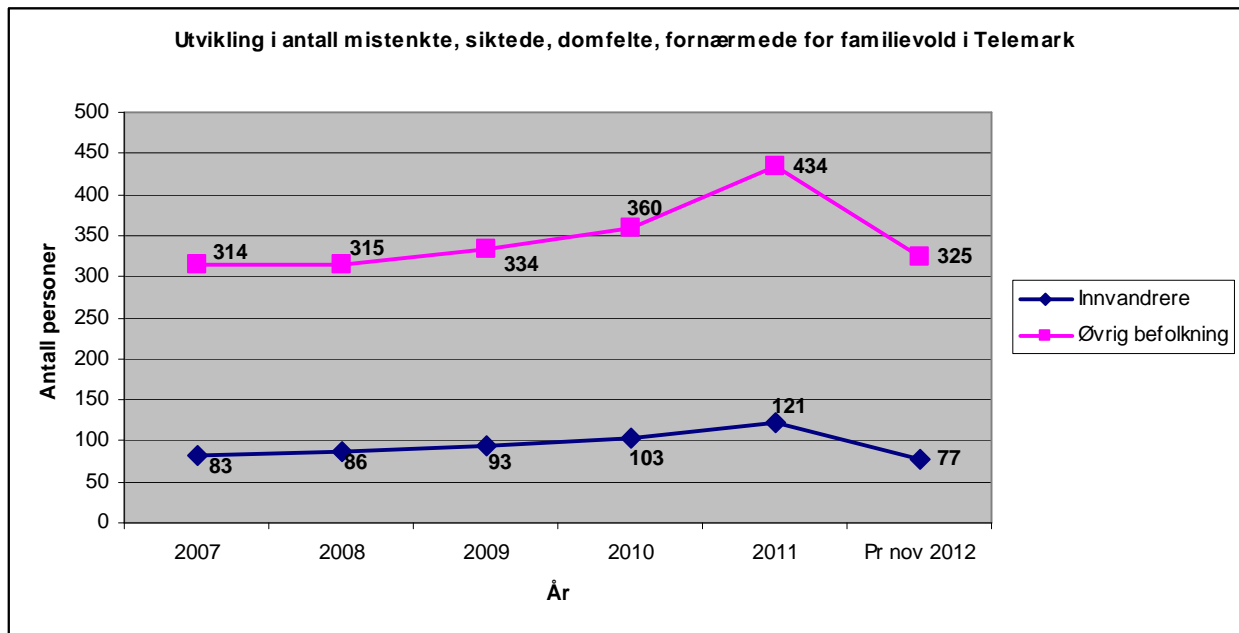
Politiet avdekker stadig mer familievold. Antall anmeldelser har økt jevnt siden 2007, som i hovedsak kan forklares med økt innsats og fokus på denne problematikken, både hos politi, barnevern og andre offentlige instanser. Utviklingen i avdekking av saker er tilnærmet lik blant innvandrere og øvrig befolkning i Telemark. Det har imidlertid vært en noe større økning i andelen involverte personer blant innvandrere fra 2007 til 2011 (se figur 3.5 neste side).

⁵⁰ Mishandling over tid er identifisert gjennom saker som er kodet etter straffelovens paragraf 219, "mishandling i familieforhold".

⁵¹ Atle Berg og Torunn Fossli Sætre ved team for seksuallovbrudd og familievold i Telemark politidistrikt, intervju 7/1/12

⁵² Tallene er fra Stab for etterretning og analyse i Telemark politidistrikt, ved leder Georg Andersen.

⁵³ Rasmussen m.fl., *Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner*, 8.

Figur 3.5: Antall mistenkte, siktede, domfelte og fornærmede for familievold i Telemark per år, fordelt på innvandrere og øvrig befolkning. Kilde er forholdssøk i PAL Strasak, utført 9/11/12.

3.5.4 Innvandrerbarn er overrepresentert

Av i alt 242 fornærmede barn i familievoldssaker de siste seks årene i Telemark, er 50 innvandrere, det vil si hvert femte barn. Dette er barn fra i alt 21 nasjoner. Barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert som fornærmet i vold i nære relasjoner. Antall barn per nasjon er imidlertid lavt, befolkningsstørrelsen er liten, og beregningene må tolkes med varsomhet. Flest barn er fra Somalia, deretter Burma (Myanmar), Irak og Iran.

Norskfødte med innvandrerforeldre utgjør en liten del av gjerningspersonene. I åtte av i alt 38 saker er norskfødte med innvandrerforeldre mistenkt, siktet, domfelt for familievold. Det henger blant annet sammen med at de representerer en ung befolkningsgruppe som i utgangspunktet er liten. Fra 2007 til 2012 er det registrert totalt 29 fornærmede som er norskfødte med innvandrerforeldre. Personer med bakgrunn fra Serbia, Chile og Somalia er hyppigst representert.

3.5.5 Ingen anmeldelser av kjønnslemlestelse og tvangsekteskap

Vold i nære relasjoner omfatter også kjønnslemlestelse. Kjønnslemlestelse omfatter ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO) inngrep der jentebarnets eller kvinnens ytre kjønnsdeler fjernes helt eller delvis, eller inngrep som medfører annen skade på kjønnsorganene, og som foretas av kulturelle eller andre ikke-terapeutiske årsaker.⁵⁴ Praksisen er spesielt utbredt i et belte tvers over Afrika rundt Sahara. Noen steder begrunnes inngrepet ut fra religion. Skikken praktiseres både blant muslimer, kristne og andre trossamfunn, men er mest utbredt i muslimske land.

Politiet i Telemark har ikke hatt saker gjeldende kjønnslemlestelse. Samtidig vet man at det forekommer. Kommuner og politi har et arbeid å gjøre for å avdekke mer.

⁵⁴ Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, hjemmeside oppsøkt 14/11/12.

Vold i nære relasjoner omfatter også tvangsekteskap. Tvangsekteskap er forbudt etter straffelovens § 222, og har en strafferamme på seks år. Det finnes ingen sikre opplysninger om hvor mange jenter og gutter i Norge som utsettes for tvangsekteskap. Det er ikke utviklet nasjonale registreringsrutiner og statistikk over antall saker som kommer til hjelpeapparatet. Politiet i Telemark har bortsett fra én anmeldelse for tvangsekteskap i 2010, der fornærmede i ettertid trakk sin forklaring, ikke hatt slike saker.⁵⁵

3.5.6 Er den høye forekomsten av familievold reell?

Kriminalstatistikken for Telemark viser en tre ganger så stor forekomst av familievold blant innvandrere sammenliknet med øvrig befolkning. Spørsmålet er om kriminalstatistikken representerer en reell overrepresentasjon i innvandrerbefolkningen, eller om de høye tallene har andre forklaringer. Det finnes lite norsk, nordisk eller internasjonal forskning på forekomst av vold i nære relasjoner blant innvandrere. Omfangsundersøkelser gjort i Norge har ofte lav svarprosent blant innvandrere, og resultatene er usikre.⁵⁶

Til tross for lite forskning på temaet, har vi kunnskap som peker i retning av at kriminalstatistikken speiler en reell overrepresentasjon. Flere andre kilder viser nemlig samme bilde. Krisesentrene nasjonalt, og i Telemark, har høyere forekomst av innvandrere blant sine beboere enn norske. 62 prosent av beboerne på krisesentrene i Norge hadde innvandringsbakgrunn i 2011. Over halvparten av disse hadde med seg barn på krisesenteret, mot 41 prosent av beboerne uten innvandringsbakgrunn. I underkant av halvparten av overgriperne hadde utenlandsk opprinnelse.⁵⁷ I Telemark i 2011 og 2012 var 53,5 prosent av beboerne utenlandske, og 73 prosent av barna.⁵⁸

Når det gjelder barn og ungdom med innvandrerbakgrunn, finnes det studier som viser at disse har høyere risiko for å oppleve vold i familien enn ungdom med foreldre fra Norge eller Norden. I en omfangsstudie gjort ved videregående skoler i Norge går det fram at risikoen for å ha sett far utøve vold mot mor var to til tre ganger høyere blant unge med mødre fra land utenfor Norge enn for unge med norsk- eller nordiskfødte mødre.⁵⁹ Den samme studien slo også fast at ungdommer med mødre fra et ikke-vestlig land har seks ganger så høy statistisk risiko for å bli utsatt for grov vold fra mor som ungdommer med mødre med norsk eller nordisk bakgrunn.⁶⁰ Det har vist seg at barn som er vitne til vold i familien oftere selv blir utsatt for vold. En annen studie viste at 42 prosent av barna som hadde vært vitne til vold, selv hadde opplevd fysisk mishandling.⁶¹

⁵⁵ For mer om tvangsekteskap og tiltak som er iverksatt for å avdekke og forebygge det, se www.imdi.no

⁵⁶ Sanne Hofman, *Etniske minoritetsbarn som opplever vold i familien – utfordringer og muligheter*. Rapport 2 (Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, 2011), 20-21. Thomas Haaland, Sten-Erik Clausen og Berit Schei, *Vold i parforhold – ulike perspektiver*. NIBR-rapport 3 (Oslo: Norsk institutt for byforskning, 2005), 31. Norsk offentlig utredning (NOU), *Retten til et liv uten vold* (Oslo: Justis- og politidepartementet 2003), 54.

⁵⁷ Krisesentrene i Norge, *Rapportering fra krisesentertilbudene 2011* (Oslo: Sentio Research, 2012), 3-4.

⁵⁸ Krisesenteret i Telemark, ved Knut Lenes, januar 2013.

⁵⁹ Mossige og Stefansen 2007 i Hofman, *Etniske minoritetsbarn som opplever vold i familien – utfordringer og muligheter*, 20.

⁶⁰ Mossige og Stefansen 2007 i Silje Berggrav, *Tåler noen barn mer juling?* (Oslo: Redd Barna, 2013), 14.

⁶¹ Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKTVS). *Seksuelle og fysiske overgrep mot barn – kunnskapsstatus 2007*. Revidert utgave (Oslo: NKTVS, 2010), 30.

En rapport om innvandrerbarn i barnevernet, publisert i 2011, viser at det er en klar overvekt av saker om fysisk mishandling av innvandrerbarn i barnevernet sammenliknet med barnebefolkningen for øvrig. Også barn født i Norge av to utenlandsfødte foreldre har en klart høyere rate enn barn i øvrig befolkning. Av alle barn på tiltak i 2009 var 2,9 prosent uten innvandrerbakgrunn, 6,7 prosent innvandrerbarn og 5,1 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre. Innslaget av innvandrerbarn og norskfødte barn med innvandrerforeldre har økt fra 16 prosent i 2004 til 21 prosent i 2009.⁶²

En rapport utarbeidet av Redd Barna viser at barnevernet ofte henlegger saker mot minoritetsfamilier⁶³, til tross for at det er sterk mistanke om vold, fordi familiene ikke vil ta imot hjelpetiltak. Dette gjelder saker hvor det ikke er grunnlag for omsorgsovertakelse, men hvor tilpassede tiltak kunne hjulpet barnet og familien. Barnevernsansatte som er intervjuet i rapporten omtaler dette som svært problematisk. Andre reagerte på at barn ble hentet ut av familien med akuttvedtak og sendt tilbake uten at forholdene i hjemmet var endret. Det var en klar oppfatning om at dette skjer oftere i minoritetsfamilier enn i majoritetsfamilier.⁶⁴

4. Mulige årsaker til kriminalitet blant innvandrere

Et naturlig spørsmål å stille er hvorfor enkelte innvandrergrupper er overrepresentert på kriminalstatistikken sammenliknet med den øvrige befolkningen. Det er ingen enkle svar, men dette kapitlet drøfter noen mulige årsaksforklaringer.

4.1 Kjønn- og aldersstruktur forklarer mye

Forskjellen mellom innvandrere og øvrig befolkning kan forstås ut fra ulikheter i bakgrunnsfaktorer, som befolkningssammensetning. Kriminalitet er som vi vet sterkt knyttet til alder og kjønn, som innebærer at grupper med høy andel unge menn vil være overrepresentert i kriminalstatistikken sammenliknet med grupper med for eksempel høy andel eldre kvinner. Nasjonale studier viser at blant innvandrergrupper som i stor grad er overrepresentert på kriminalstatistikken, som fra Somalia, Irak, Iran og Afghanistan, kan befolkningsstrukturen forklare fra 20 til 45 prosent av overrepresentasjonen. I disse gruppene er det mange unge menn.⁶⁵ Denne nasjonale beskrivelsen er etter alt å dømme representativ for situasjonen i Telemark.

4.2 Kort botid i Norge har betydning

Et fellestrekk med innvandrergrupper som ligger høyt på kriminalitetsratene, er at de har bodd kort tid i Norge. Botiden har mye å si for innvandreres levekår, som igjen har betydning for forekomst av kriminalitet. Det tar tid å ”knekke kodene” til det norske samfunnet, lære seg norsk, ta utdanning eller få godkjent utdanning, danne nettverk og å finne arbeid.

⁶²Kalve og Dyrhaug 2011 i Berggrav, *Tåler noen barn mer juling?*, 14.

⁶³ Minoritetsfamilier er i denne rapporten definert som familier med opprinnelse i et annet land enn Norge, først og fremst med en annen kulturell bakgrunn enn vestlig. Berggrav, *Tåler noen barn mer juling?*, 13.

⁶⁴ Berggrav, *Tåler noen barn mer juling?*, 6,46.

⁶⁵For de vestlige landene, og de fleste østeuropeiske landene, flere asiatiske land, samt Sør- og Mellom-Amerika, skjer det ingen vesentlig endring ved justering for alder og kjønn. Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 60.

Telemark har mange innvandrere med kort botid, og har samtidig en betydelig andel innvandrere fra land som nasjonalt og lokalt er overrepresentert på kriminalstatistikken.

I Telemark er innvandrere fra Somalia, Irak og Kosovo, Serbia, Montenegro høyest representert på samtlige kriminalitetsområder som er kartlagt i denne analysen. Flertallet av somaliere og irakere er kommet til Norge etter år 2000. Innvandrere fra Kosovo samt Serbia og Montenegro er blant dem som har kortest botid i Norge etter Irak og Somalia, med median botid på henholdsvis 10 og 11 år.⁶⁶ Det kan være at integrering i vid forstand tar tid, og at kriminalitetsratene for disse landene vil endre seg med lenger botid. Et viktig spørsmål er om overrepresentasjonen skyldes situasjonen her i Norge eller personenes bakgrunn fra før de kom til Norge.⁶⁷ Svaret er sannsynligvis en kombinasjon.

4.3 Flere barnevernsklinter blant innvandrerbarn

En omfattende norsk studie av ikke-vestlig⁶⁸ innvandrerungdom og kriminalitet viser at variabelen som bidrar mest til å forklare forskjellen i siktelser mellom ungdom med og uten innvandringsbakgrunn, er hvorvidt ungdommen har vært barnevernsklint eller ikke. Ungdommer med ikke-vestlig bakgrunn er oftere mottaker av barnevernstiltak enn andre. Det er rimelig å anta at sosiale mekanismer som kan knyttes til barnevernsungdommens ustabile oppvekst og familieforhold, kan forklare deler av den økte kriminalitets sannsynligheten.⁶⁹ Konklusjonen er at funnene varierer mye avhengig av innvandrerungdommens landbakgrunn. For de gruppene som har større sannsynlighet for å bli siktet, selv etter å ha justert for en rekke bakgrunnsvariabler, kan det skyldes en kombinasjon av innvandringshistorikk, sosial utstøting, utfordringer knyttet til identitet og tilhørighet, ustabile oppvekst- og familiekår og diskriminering.⁷⁰

4.4 Høy arbeidsledighet blant innvandrere i Skien

Grad av sysselsetting i et område sier også noe om levekår i form av blant annet inntekt, økonomi og helse, som igjen kan ha betydning for forekomst av kriminalitet. Skien kommune skiller seg ut nasjonalt med særskilt høy arbeidsledigheten blant innvandrere. Det viser en studie av 17 innvandrergrupper i kommunene i Norge.⁷¹ Flere av innvandrergruppene hadde ni til ti prosentpoeng lavere sysselsetting enn landsgjennomsnittet for gruppene, som Irak, Somalia, Chile og Bosnia. Med unntak av Fredrikstad, Sarpsborg og Moss i Østfold, har ingen andre kommuner så lav sysselsetting blant innvandrere. Felles for disse kommunene er at de

⁶⁶ Kristin Henriksen, *Levekår og kjønnsforskjeller blant innvandrere fra ti land*, (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2010), 2012, 247, 278.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ SSB gikk i 2008 over fra å bruke begrepet "ikke-vestlig" til den videre benevnningen Asia, Afrika, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS.

⁶⁹ T. Kalve, *Innvandrerbarn i barnevernet: Status 2002, og endring etter 1995*. I Lars Østby (red.): *Innvandrere i Norge – Hvem er de, og hvordan går det med dem?* SSB-notater 66 (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2004) i Evensen, *Ikke-vestlig minoritetsungdom og kriminalitet*, 82.

⁷⁰ Øystein Evensen, *Ikke-vestlig minoritetsungdom og kriminalitet*, i Tidsskrift for ungdomsforskning (Oslo: Nova, 2009), 85.

⁷¹ Skien er sammenliknet med andre kommuner for ti av de 17 innvandrergruppene i studien. Silje Vatne Pettersen, *Innvandrere i norske kommuner* (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2009), 348.

er gamle industrikommuner hvor sysselsettingen generelt har vært lavere enn landsgjennomsnittet de siste årene.⁷²

Arbeidsledigheten blant somaliske innvandrere i Skien er, sammen med Fredrikstad, høyest i Norge. Omkring en av fire er sysselsatt. Konsekvensen er at få er økonomisk selvhjulpne. Somaliere har, sammenliknet med andre innvandrergupper, lav husholdningsinntekt per forbruksenhet, og er overrepresentert blant dem med vedvarende lavinntekt.⁷³ Økt botid gir for somaliere ikke samme positive vekst i sysselsettingen som for øvrige innvandrergupper i Norge.⁷⁴

Også blant irakere er arbeidsledigheten høy. Lav inntekt og liten grad av økonomisk selvhjulpenthet er en utfordring.

Irakiske og somaliske innvandrere har lav sysselsetting til felles, men er ulike på en del andre bakgrunnsfaktorer. Utdanningsnivået er høyere blant irakere enn somaliere. Og flere irakere har yrkeserfaring fra før de kom til Norge. Det gir irakiske innvandrere et bedre utgangspunkt for integrering, og for å få jobb her i landet enn somaliere. Likevel er det liten forskjell på innvandrere fra de to landene hva gjelder deltakelse i arbeidslivet - og norskferdigheter.⁷⁵ Årsakene er usikre. En mulig forklaring kan være dårlig helse blant mange irakere. Mens somaliere har god helse sammenliknet med andre innvandrergupper, er irakere blant gruppene som sliter med flest helseproblemer. Psykosomatiske sykdommer er en utbredt plage, det vil si kroppslige plager som man antar henger sammen med psykiske lidelser. I en studie oppga 53 prosent av de irakiske kvinnene å slite psykosomatisk, og 32 prosent av mennene.⁷⁶

Innvandrere fra Kosovo, Serbia og Montenegro har høy grad av sysselsetting sammenliknet med somaliere. For eksempel er over 70 prosent av personer fra Kosovo i arbeidsfør alder i jobb. Sammenliknet med andre innvandrergupper, er det her liten ulikhet mellom kvinner og menn når det gjelder arbeidsdeltakelse. En åpenbar forklaring er botiden. Innvandrere fra de tre Balkan-statene har bodd i Norge i gjennomsnitt 10 til 11 år, og det er få nyankomne flyktninger fra disse landene.⁷⁷

Å integrere innvandrere i arbeidsmarkedet er blant myndighetenes hovedprioriteringer på integreringsfeltet. Ikke uten grunn; det finnes mye dokumentasjon på de positive effektene av sysselsetting. Ikke bare har det å være i jobb en verdi i seg selv, det gir også høyere inntekt, større kontroll over økonomien, bedre norskferdigheter, flere norske venner, mindre følelse av ensomhet og bedre psykisk helse. Det skal sies at effektene kan gå begge veier. Psykisk syke har vanskeligere for å få innpass i arbeidsmarkedet enn psykisk friske. Men for mange vil også arbeid være en forsikring mot psykisk sykdom, ensomhet og økonomisk fattigdom.⁷⁸

Logisk sett skulle man da tro at økt sysselsetting har stor betydning for omfanget av kriminalitet blant innvandrere. En studie som søker å forklare innvandrernes overrepresentasjon på kriminalstatistikken tilbakeviser imidlertid at manglende sysselsetting

⁷² Silje Vatne Pettersen, *Innvandrere i norske kommuner* (Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2009), 347-348.

⁷³ Henriksen, *Levekår og kjønnsforskjeller blant innvandrere fra ti land*, 231.

⁷⁴ *Ibid*, 227.

⁷⁵ *Ibid*, 257.

⁷⁶ *Ibid*, 271.

⁷⁷ Pettersen, *Innvandrere i norske kommuner*, 174.

⁷⁸ Henriksen, *Levekår og kjønnsforskjeller blant innvandrere fra ti land*, 341-347.

er av stor betydning. Andelen gjerningspersoner og straffede ble redusert noe fra enkelte land etter å ha justert for sysselsetting, primært fra Somalia og Irak. Studien trekker likevel slutning om at sysselsetting har beskjeden forklaringskraft for innvandrernes overrepresentasjon blant gjerningspersoner og straffede. Sysselsetting ser ut til å ha mest å si for kriminalitetstypene vinning og narkotika, men lite å si for vold.⁷⁹ Samtidig er det på voldsstatistikken innvandrere har størst overrepresentasjon i Telemark.

4.5 Lavere terskel for å begå vold?

Hvis vi legger til grunn at det reelt er mer vold blant innvandrere enn øvrig befolkning, hva er mulige årsaker?

Sannsynligvis er det en kombinasjon av mange forklaringer, som innvandringshistorikk og situasjon i Norge. Somaliere, irakere (kurdere), kosovoalbanere og serbere, som alle ligger høyt på voldsstatistikken, har til felles at de er kommet som flyktninger. Det innebærer at mange har flyktet fra krig og forfølgelse i hjemlandet, og noen har levd under traumatiske forhold. 80 prosent av innvandrerne som er til undersøkelse på Sosialmedisinsk senter i Skien kommune har oppgitt å ha hatt traumatiske opplevelser i hjemlandet.⁸⁰ Mange har vært vitne til eller vært utsatt for voldelige handlinger, eller har utøvet vold selv. Terskelen for å utøve vold selv senere vil kunne være lavere enn for en person som har vokst opp i trygge omgivelser fri for vold.

Internasjonal forskning har pekt på at forekomsten av vold øker i familier med lav utdanning, høy arbeidsløshet og økonomiske problemer.⁸¹ Levekårssituasjonen i Norge kan være utfordrende for nyankomne flyktninger. Jo kortere botid, desto dårligere integrert. Mangel på nettverk i Norge, mangel på jobb, dårlig økonomi og dårlige norskferdigheter er faktorer som kan føre til tap av selvfølelse og identitet - og gi grobunn for frustrasjon. Mange bor trangt og dårlig. Irakere og somaliere er blant innvandrergruppene med dårligst økonomi, høyest arbeidsledighet og som er registrert med dårligst boforhold. De føder i gjennomsnitt flere barn enn norske, og mange har store familier som bor sammen i blokk, de bor trangt og uten å eie boligen.⁸² Risikoen for fysiske overgrep mot barn øker med familiestørrelsen.⁸³ Innvandrere fra Kosovo skiller seg også ut ved at de bor i store husholdninger. Nær halvparten bor i husholdninger med fem personer eller flere.⁸⁴

Antakelig er kultur og tradisjon en sentral årsak til vold i nære relasjoner i mange innvandrerfamilier. Med kultur menes måter å oppfatte virkeligheten på som påvirker verdier, normer og handlemåter.⁸⁵ I en del etniske grupper står kollektivistisk tankegang og patriarkalske strukturer sterkt. I patriarkalsk kultur står fedrene, eller mennene, øverst i familiehierarkiet. I en kollektivistisk tankegang er individets, og særlig kvinners og barns interesser, underordnet familiens interesser. Det som teller avhenger av hva resten av

⁷⁹ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 56, 62, 69-70.

⁸⁰ Tore Anton Svanes, Sosialmedisinsk senter i Skien kommune, intervju 20/12/12.

⁸¹ Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress, *Seksuelle og fysiske overgrep mot barn – kunnskapsstatus*, 30.

⁸² Henriksen, *Levekår og kjønnsforskjeller blant innvandrere fra ti land*, 221,255.

⁸³ Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress, *Seksuelle og fysiske overgrep mot barn – kunnskapsstatus*, 30.

⁸⁴ Pettersen, *Innvandrere i norske kommuner*, 170,

⁸⁵ Neumayer, Sissel, Melinda Meyer og Nora Sveaass, *Forebygging av vold i oppdragelsen*, (Oslo:Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, 2008), 4.

familien synes er til familiens beste, og særlig til det beste for familiens ære. I faglitteraturen blir kollektivistiske familier omtalt som "storfamilien". En som oppfører seg på en måte som bryter med familiens forventninger kan bringe skam over familien og dermed ødelegge familiens ære. Familiens ære står over de individuelle behovene til familiens individuelle medlemmer.⁸⁶ Det kan få konsekvenser for vektlegging av respekt og lydighet overfor slekten, og da særlig overfor familiens kvinner og barn, og for virkemidlene som brukes for å opprettholde kontroll.⁸⁷ Vold og trusler kan være slike virkemidler.

Mens vold som rammer nordmenn som regel er individuell, er volden som rammer en kvinne fra en felleskapsorientert kultur ofte kollektiv, både i bokstavelig og overført betydning. Flere personer innenfor storfamilien kan bokstavelig talt utøve volden, og i tilfeller når det er en voldsutøver, gjør han eller hun det med støtte fra sin storfamilie. I noen tilfeller er det forventet at vold utøves som konsekvens av visse handlinger. For eksempel i oppdragerøyemed. En del innvandrere kommer fra en kulturell kontekst der fysisk avstraffelse av barn i ulike former fortsatt er akseptert. Det er ikke så mange år siden fysisk avstraffelse av barn var vanlig også i Norge, men holdninger er endret i takt med endringer i lovverket. Foreldres refselsesrett i den norske straffeloven ble opphevet i 1972. I 1987 ble det tilføyd en endring i barneloven som tydeliggjorde at vold mot barn er forbudt. Og fra april 2010 ble det forbudt å utsette barn også for lettere klaps, selv om det skjer som ledd i barneoppdragelsen.⁸⁸

Politi, barnevern og krisesenter erfarer at det som regel er ofre med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn som tilhører en kollektivistisk og patriarkalsk kultur.⁸⁹ Deres historier kjennetegnes av at de har levd i et strengt regime der mannen tar kontroll over familien gjennom trusler om og utøvelse av vold mot kvinnen og/eller barna. Om kvinner bryter med voldsutøver, eller barn forteller andre hva som skjer innenfor familien, opplever de å bringe skam over familien. Når familie- og nettverksbånd er sterke, er det fare for at individer som sier fra blir isolert, og blir utestengt av både familien og nettverket i innvandrergruppen de tilhører. Når disse kvinnene og barna ikke lenger er beskyttet av familiens ære, blir de sårbare og kan bli oppfattet som "fritt vilt", noe som i ekstreme situasjoner kan føre til at kvinnen blir drept. Forskning viser at ære og skam er en av grunnene til at kvinner og barn ofte unngår å søke hjelp.⁹⁰ Forskning viser at verdinormer knyttet til ære og skam er utbredt i mange kulturer i Asia, Afrika, Midt-Østen og Latin-Amerika.⁹¹ På grunn av dette kan vi kanskje regne med at det er stor underreportering av vold i nære relasjoner i deler av innvandrerbefolkningen.

Det er viktig å understreke at innvandrerne i Telemark er en svært mangfoldig gruppe bestående av mange ulike kulturer, og man skal være varsom med å plassere grupper i kulturelle kategorier. For eksempel representerer somaliere og irakiske kurdere to vidt forskjellige kulturer. Grad av kulturelle likheter og forskjeller mellom mennesker, uavhengig av hvor de kommer fra, varierer også ut fra personlige forhold som kjønn, alder, religiøsitet,

⁸⁶ Hofman, *Etniske minoritetsbarn som opplever vold i familien – utfordringer og muligheter*, 24-25.

⁸⁷ Neumayer m.fl, *Forebygging av vold i oppdragelsen*, 4. Berggrav, *Tåler noen barn mer juling?*, 17-20.

⁸⁸ Neumayer m.fl, *Forebygging av vold i oppdragelsen*, 7-8. Berggrav, *Tåler noen barn mer juling?*, 16.

⁸⁹ Knut Lenes, Krisesenteret i Telemark, intervju 8/1/12, Atle Berg og Torunn Fossli Sætre i Telemark politidistrikt, intervju 7/1/12, Tore Anton Svanes, sosialmedisinsk senter i Skien kommune, intervju 20/12/12.

⁹⁰ Mullender m.fl. 2002, Shiu-Thornton m.fl. 2005 i Neumayer, *Forebygging av vold i oppdragelsen*, 26.

⁹¹ Khader 2002 og Sherif-Trask 2005 i Hofman, *Etniske minoritetsbarn som opplever vold i familien – utfordringer og muligheter*, 25-26.

utdannelse, klasse og så videre. Innad i en etnisk gruppe kan forskjellene være like store som mellom etniske grupper. I tillegg kan det være forskjell på hvordan kulturen er i hjemlandet og hvordan den arter seg i Norge.⁹²

Det er et uttalt ønske i faglitteraturen at det må forskes mer på forekomst av vold i ulike etniske grupper i befolkningen, og på årsakene til volden og den antatt høyere forekomsten.⁹³

4.5.1 Mangel på forskning skyldes frykt for å stigmatisere

Man kan undres hvorfor det finnes så lite forskning på vold blant innvandrere. En rapport utarbeidet av Redd Barna januar 2013 stiller spørsmålet: Skyldes mangelen på omfattende studier at norske samfunnsforskere vegrer seg for å gå inn i en problemstilling som kan oppfattes som kulturelt sensitiv? Flere av de intervjuede forskerne i studien er enige om at forskning på etniske minoriteter er sensitivt, ladd og vanskelig å nærme seg på grunn av frykten for å stigmatisere enkeltgrupper. Samtidig mente de at dette ikke er holdbare grunner til ikke å igangsette forskningsprosjekter. Økt kunnskap om spesielle trekk ved volden i minoritetsfamilier er nødvendig for at feltet skal tilføres økte ressurser, og for at hjelpeapparatet i form av barnevern, politi og helsevesen skal møte barna og foreldrene på best mulig måte.⁹⁴

5. Radikalisering og voldelig ekstremisme

Radikalisering blir av norske myndigheter definert som ”prosessen der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå sine politiske mål”. Noen ganger utvikler radikaliseringen seg til voldelig ekstremisme. Med voldelig ekstremisme menes personer som er villige til å bruke vold for å nå sine mål.⁹⁵ Prosessen forekommer ofte i ekstremistiske miljøer der personer får opplæring av aktører i voldelige aksjoner for å kunne oppnå sine politiske, ideologiske og religiøse mål.

Radikaliseringsprosesser kan skje innenfor alle typer livssyn, politiske retninger og ideologier. En sentral del av problembildet er ekstreme islamistiske nettverk. Det er viktig å presisere at de aller fleste muslimer ikke er islamister, og at de fleste islamister ikke er tilhengere av vold som politisk virkemiddel.⁹⁶ De miljøene som finnes som sympatiserer med voldelig ekstrem islamistisk ideologi er små, men blir av Politiets sikkerhetstjeneste (PST) vurdert som en alvorlig utfordring.⁹⁷ Ifølge PST sin åpne trusselvurdering for 2012 utgjør voldelig ekstrem islamisme fortsatt den største terrortrusselen for Norge. Rekrutteringen til enkelte miljøer er økende, og lederskikkelsene i miljøene kan utnytte dette til å etablere celler eller grupper i Norge som har til hensikt å planlegge voldelige aksjoner. Norge fremstår som

⁹² Neumayer, Sissel m.fl, *Forebygging av vold i oppdragelsen*, 5.

⁹³ Holm-Hansen J., Haaland, T., og Myrvold, T., *Flerkulturelt barnevern, en kunnskapsoversikt*. NIBR-rapport 10 (Oslo Norsk institutt for by og regionsforskning, 2007), Unicef, *Violence against children in Europe. A preliminary review of research* (Florence: Innocenti Research Centre., 2005) i Hofman, *Etniske minoritetsbarn som opplever vold i familien – utfordringer og muligheter*, 22.

⁹⁴ Silje Berggrav, *Tåler noen barn mer juling?* (Oslo: Redd Barna, 2013), 7.

⁹⁵ Regjeringen, www.radikalisering.no oppsøkt 18/10/12.

⁹⁶ Justis- og politidepartementet, *Felles trygghet – felles ansvar. Handlingsplan for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme* (Oslo: Justis- og politidepartementet, 2010), 7-8.

⁹⁷ Politiets sikkerhetstjeneste, www.pst.no, under fanen ”terrorisme”. Oppsøkt 22/10/12.

sentralt i fiendebildet til enkelte av disse lederne.⁹⁸ Et eksempel på en gruppering som sympatiserer med voldelig ekstrem islamistisk ideologi, er ”Profetens Ummah”, som har vært mye i media i 2012. Gruppen sto blant annet bak en demonstrasjon utenfor den amerikanske ambassaden i september 2012, hvor det ble ropt hyllest til Osama bin Laden.

En annen bekymring er knyttet til virkningene etter terrorhandlingene 22/7, og om det kan ha ført til økt oppslutning om høyreekstremisme og anti-islamisk ideologi. Omfanget av organiserte høyreekstreme og anti-islamiske grupper regnes å være forholdsvis lite i Norge. Likevel ser det ut til at antall enkeltpersoner som oppfordrer til, eller truer med bruk av vold med henvisning til antiislamisk retorikk, er økende.⁹⁹

5.1 Omfanget av radikaliserings i Telemark

I Telemark blir omfanget av radikaliserings vurdert som lite. På begynnelsen av 2000-tallet hadde Telemark utfordringer med et høyreekstremistisk miljø som PST og det ordinære politiet etter systematisk arbeid fikk bukt med. De siste årene har PST i Telemark merket seg en økt radikaliserings innen islamistiske nettverk. PST har kjennskap til enkelte aktuelle personer i Grenland som er del av voldelige ekstreme islamistiske miljøer. En av disse personene, en mann i 20-årene fra Skien, har vært mye omtalt i mediene i 2012, etter at han laget en Youtube-video som av påtalemyndigheten ble vurdert som truende mot norske politikere og myndighetspersoner. Mannen er norsk med søramerikansk bakgrunn, og han konverterte til islam for noen år siden. Han knyttes til gruppen ”Profetens Ummah”, og skal ha blitt stadig mer radikaliseret. Mannen skal være en av et tjuetalls norske borgere som har reist til Syria, angivelig for å delta i krigen.¹⁰⁰

Tilfellet med skiensmannen er eksempel på et utviklingstrekk både norske og europeiske myndigheter har sett de siste årene - såkalt ”home grown” islamistisk radikaliserings. Fenomenet karakteriseres av at unge personer født eller oppvokst i Europa blir radikaliseret av voldelig ekstrem islamistisk ideologi. I de verste tilfellene har det ført til gjennomføring av terroranslag i eget hjemland. Eksempler er drapet på den nederlandske filmskaperen Theo van Gogh i 2004 og angrepet mot Londons transportsystem i 2005.¹⁰¹

Internett er blitt en stadig mer sentral påvirknings- og rekrutteringsarena. Gjennom internett er tilgangen til voldelige ekstremistiske virkemidler, som våpen og bombekonstruksjon, en helt annen enn tidligere. Det er ikke lenger nødvendig å oppsøke et fysisk miljø for å bli radikaliseret, noe som gjør det mer utfordrende for politiet å avdekke radikaliserings.¹⁰² Det er også vanskelig å forebygge mot på en effektiv måte. Derfor er norske myndigheters fokus å rette forebyggende tiltak mot å styrke motstandskraften hos de som er i risiko for å tiltrekkes av denne typen nettsider.¹⁰³

Det finnes ingen enkle svar på hvorfor noen velger å bruke, eller å støtte bruken, av vold som virkemiddel for å nå et politisk mål. Ofte er det en blanding av politiske og religiøse mål som gjelder. Overordnede politiske motiver er ikke nok til å forklare hvorfor noen individer blir

⁹⁸ Politiets sikkerhetstjeneste, *Trusselvurdering 2012* (Oslo: Politiets sikkerhetstjeneste), 2012.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Varden, *Til Syria for å slåss*, artikkel (Skien: Varden, 20/10/12).

¹⁰¹ Justis- og beredskapsdepartementet, *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*, 9.

¹⁰² PST Telemark, Ivar Hanssen, intervju 22/10/12.

¹⁰³ Justis- og beredskapsdepartementet, *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*, 11.

radikaliserte, mens flertallet ikke blir det, til tross for likheter i bakgrunn og politisk engasjement. En annen forklaring er at unge som ikke føler tilhørighet til samfunnet ellers eller til minoriteten de tilhører, kan tiltrekkes av voldelige ekstreme miljøer. Samtidig finnes det flere eksempler på "home grown" islamistiske ekstremister som fremstår som godt integrerte i sine europeiske hjemland.¹⁰⁴

Likevel - PST nasjonalt, og i Telemark, vurderer risikoen for terror eller andre voldelige handlinger fra ekstreme islamistiske aktører som lav.

6. Kriminalitet med rasistiske motiver

Kriminalitet med rasistiske motiver er straffbare handlinger som er begrunnet i fordommer mot en person eller en gruppe av personer på grunnlag av deres faktiske eller oppfattede rase eller etnisk tilhørighet.¹⁰⁵ Kriminalitet med rasistiske motiver inngår som en del av samlebegrepet *hatkriminalitet*¹⁰⁶. Det er umulig å gi sikre svar på hvor mye hatkriminalitet det er i Norge og Telemark, eller om den øker eller minsker. Rasistisk motiverte straffbare handlinger er vanskelig å avdekke og tallfeste, fordi situasjonene de oppstår i ofte er sammensatte og situasjonsbestemte, og oppfatningen om hvor grensene går for hva som er akseptabelt, er subjektiv. Det gjør imidlertid ikke handlingene mindre alvorlig.

Hatkriminalitet er alvorlig, fordi den krenker menneskerettigheter og strider mot den grunnleggende samfunnsverdien om alle menneskers likeverd. Skaden av slike handlinger rammer dobbelt; både mot offeret i det enkelte tilfellet, men også hele grupper av befolkningen ved å skape frykt og usikkerhet.¹⁰⁷ Det er et uttalt politisk mål at det skal være nulltoleranse for diskriminerende handlinger.¹⁰⁸

Med dette som bakteppe innførte politiet høsten 2006 en ordning for registrering av hatkriminalitet i anmeldelser der motivet åpenbart var rasistisk. Begrepet er ikke avgrenset til enkelte kriminalitetstyper, men kan opptre i ulike former, som eksempelvis gjennom vold, trusler, skadeverk, ærekrenkelse og diskriminering. Det avgjørende for hvorvidt en kriminell handling skal registreres som hatkriminalitet, er selve *motivet* for handlingen.

Registreringspraksisen er basert på skjønn hos den enkelte politibetjent som registrerer anmeldelsen, og i mange tilfeller er det vanskelig å slå fast motivet bak et lovbrudd. Politiets retningslinjer er å legge stor vekt på fornærmedes subjektive opplevelse av motivet for handlingen. Hvis den fornærmede mener seg utsatt for hat- eller fordømmningsmotivert kriminalitet, skal dette registreres.

6.1 Omfanget av hatkriminalitet

Politiet har få anmeldelser av rasistisk motivert kriminalitet i Norge. En nasjonal analyse av saker med hat som motiv fra år 2007, viste få eksempler på planlagte handlinger som

¹⁰⁴ Justis- og beredskapsdepartementet, *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*, 11.

¹⁰⁵ Pål Meland, *Hatkriminalitet – kriminalitet motivert av hat og fordommer* (Oslo: Oslo politidistrikt, 2007), 7.

¹⁰⁶ Hatkriminalitet som begrep omfatter også kriminalitet med homofobiske motiver, men disse er ikke tatt med i analysegrunnlaget da det ikke er relevant for denne analysen.

¹⁰⁷ Meland, *Hatkriminalitet – kriminalitet motivert av hat og fordommer*, 15.

¹⁰⁸ Justis- og politidepartementet, *Felles trygghet – felles ansvar. Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme* (Oslo: Justis- og politidepartementet, 2010), 22.

rammer på grunnlag av personers etniske tilhørighet eller rase. Politiets tall sier imidlertid lite om det faktiske omfanget av denne typen hendelser i samfunnet, som nevnt innledningsvis er dette en problematikk som er vanskelig å tallfeste nøyaktig. I politiets nasjonale innbyggerundersøkelse fra 2012 svarer en prosent av befolkningen at de har vært utsatt for hatkriminalitet. 1 prosent av befolkningen i Telemark tilsvarer 1700 personer. Og i løpet av de seks siste årene har politiet i Telemark kun 28 slike anmeldelser. En forklaring er at flertallet som opplever hatkriminalitet lar være å anmelde. Politiets innbyggerundersøkelse viser at kun 38 prosent av de spurte som sier de har vært utsatt for hatkriminalitet, anmeldte forholdet.¹⁰⁹ Mørketallene er utvilsomt store.

Av sakene politiet har registrert, skjer de fleste tilfeller av hatkriminalitet i forbindelse med krangel og uoverensstemmelser, ofte ute på byen og med ruset gjerningsperson. Flertallet av sakene fra den nasjonale analysen av hatkriminalitet var voldslovbrudd. Ellers dreide sakene seg stort sett om skadeverk, skremmende, hensynsløs og plagsom adferd, ærekrenkelser og forstyrrelse av ro og orden.¹¹⁰

Det samme bildet bekreftes i Telemark. Alle registrerte anmeldelser av rasistisk motivert kriminalitet er gjennomgått og analysert fra 2007 til og med 18. oktober 2012.¹¹¹ I alt 52 slike anmeldelser er registrert. Gjennomgangen av sakene viser at 24 av anmeldelsene er feilkodet. Den vanligste formen for feilkoding er i saker hvor fornærmede har annen etnisk tilhørighet enn norsk, men hvor motivet for den straffbare handlingen åpenbart ikke har noe med rase å gjøre.

De 28 sakene som vurderes som riktig kodet fordeler seg forholdsvis jevnt på de ulike årene (se tabell 6.1).

Gjerningsår	Totalt
2007	7
2008	5
2009	7
2010	3
2011	5
Pr 18/10 2012	1
Totalt	28

Tabell 6.1: Anmeldte saker merket hatkriminalitet i Telemark politidistrikt fra 1. januar 2007 til 18. oktober 2012. Kilde er Sakssøk i PAL Strasak, foretatt 18/10/12.

Halvparten av sakene er voldslovbrudd, i hovedsak mindre alvorlige forbrytelser som legemsfornærmelser og trusler. Resten fordeler seg på ærekrenkelse, skadeverk, skremmende og plagsom adferd, rasediskriminering samt forstyrrelse av alminnelig fred og orden med rus. Sakene kjennetegnes av at motivet er uklart og sammensatt. Mange av hendelsene har skjedd på natta mellom personer som ikke kjenner hverandre. Vanligste gjerningssted er i det offentlige rom eller på utested.

¹⁰⁹ Politidirektoratet, *Politiets innbyggerundersøkelse 2012* (Oslo: Politidirektoratet, 2012), 64-66.

¹¹⁰ Politidirektoratet og Oslo politidistrikt, *Hatkriminalitet – anmeldelser registrert i 2007*, (Oslo: Politidirektoratet og Oslo politidistrikt, 2009), 30.

¹¹¹ Basert på søk i PAL Strasak og gjennomgang av hver enkelt sak i BL. For mer informasjon om søkene, ta kontakt med undertegnede.

Av i alt 28 fornærmede er 11 fra et afrikansk land og sju fra Midtøsten. Flest har bakgrunn fra Somalia, nest flest fra Iran. Resterende kommer fra land som Kroatia, Bosnia-Hercegovina, Nederland, USA og Pakistan.

De fleste sakene som omhandler hatkriminalitet i Telemark de siste årene er blitt henlagt, og i flest tilfeller på grunn av bevisets stilling (se tabell 6.2).

Avgjørelse	Totalt
Avgjort utenfor straffesak	1
Henlagt etter strl §228,3.ledd	1
Henlagt fordi almene hensyn ikke krever påtale mot anmeldte	1
Henlagt fordi gyldig påtalebegjæring mangler	2
Henlagt fordi mistenkte var under 15 år	1
Henlagt fordi påtalebegjæring ble trukket tilbake	1
Henlagt pga bevisets stilling	11
Henlagt pga mangel på opplysninger om gjerningsmann	4
Henlagt pga manglende saksbehandlingskapasitet	1
Henlagt, intet straffbart forhold bevist	1
Prosessøkonomisk påtaleunntatelse	1
Vedtatt forelegg på bot	3
Totalt	28

Tabell 6.2: Avgjørelser i anmeldte saker merket hatkriminalitet i Telemark politidistrikt fra 1. januar 2007 til 18. oktober 2012. Kilde: PAL Strasak, søk foretatt 18. oktober 2012.

De tre sakene hvor forelegg på bot er blitt vedtatt er fra 2007, 2008 og 2010. De dreier seg om følgende:

2007: Fornærmet er en mann av pakistansk opprinnelse som jobbet som ordensvakt på et utested da han ble verbalt trakassert med rasistiske skjellsord og fysisk angrepet av en beruset, kvinnelig gjest på utestedet.

2008: Fornærmet er en mann fra Gambia som jobbet som ordensvakt på et utested da han ble verbalt trakassert med rasistiske skjellsord av en mannlig gjest som ikke fikk slippe inn fordi han var for beruset.

2010: En ung kvinne fra Tanzania ble verbalt trakassert av en norsk russ som var åpenbart ruset. Han kalte henne diverse rasistiske skjellsord. I tillegg blottet han seg for henne.

6.1.1 Somaliere føler seg oftest diskriminert

I en undersøkelse av levekårene til innvandrere fra ti land går det fram at somaliere og irakere er de som opplever størst grad av diskriminering. Det dreier seg blant annet om diskriminering på boligmarkedet ved at mange ikke får leie boligen de ønsker, eller at de ikke får jobben de mener de er kvalifisert for. Når det gjelder diskriminering på arbeidsplassen, er det innvandrere fra Somalia og Iran som oftest hadde opplevd slike ubehageligheter.¹¹²

¹¹² Henriksen, *Levekår og kjønnsforskjeller blant innvandrere fra ti land*, 264.

6.2 Hender det at politiet diskriminerer?

En teori om forskjellene i kriminell atferd mellom enkelte innvandrergupper og øvrig befolkning er at minoriteter utsettes for mer kontroll enn andre. Flere forskere har de siste årene studert politikultur og mulige diskrimineringspraksiser.¹¹³ Spørsmålet er om politiet oppfatter enkelte grupper av innvandrere som mer kriminelle og derfor finner det fornuftig oftere å kontrollere dem. Med andre ord en form for statistisk diskriminering.¹¹⁴ Forskningen gir ikke entydige svar, men det finnes studier som peker på at politiets forhold til minoriteter i noen tilfeller er preget av slitasje slik at det leder til stereotyper, som igjen kan føre til hyppigere kontroll av ulike innvandrergupper.¹¹⁵ Likevel er det lite sannsynlig at forskjellene i siktelsesrisiko mellom enkelte innvandrergupper og øvrig befolkning alene kan forklares av at politiet kontrollerer dem oftere.¹¹⁶

Politiet har likevel en tillitsutfordring på dette området. Ulike undersøkelser har vist at innvandrerbefolkningen, og spesielt ungdom, i gjennomsnitt har lavere tillit til politiet enn øvrig befolkning.¹¹⁷ Det er mange mulige forklaringer på den lave tilliten, og en av dem er teorien om forskjellsbehandling fra politiets side. Andre forklaringer er innvandrernes negative erfaringer med korrumpert og voldelig politi i eget hjemland. En tredje mulig forklaring er demografi. Innvandrerbefolkningen er ung og maskulin, og unge menn har flere møter med politiet enn andre grupper i befolkningen, og er generelt ikke blant gruppene med høyest tillit til politiet.¹¹⁸

Politiet er uansett tjent med å ha en kontinuerlig bevisstgjøring og fokus på egne holdninger og arbeidsmetoder opp mot innvandrerbefolkningen. Studier har vist at politiet har et forbedringspotensial i så henseende. En studie fra Sør-Trøndelag politidistrikt fra 2007 undersøkte de interne forholdene med sikte på å bedre politiets holdninger og praksis i forhold til innvandrerbefolkningen, og slo fast at distriktet hadde et klart forbedringspotensial. I sammendraget av rapporten står det at "*Selv om etikk og mangfold har stått på dagsorden lenge, gjenstår det en del før målet om "nulltoleranse" i forhold til diskriminering og rasisme er oppnådd*".¹¹⁹

Samtidig kan det være vanskelig for politiansatte å vite hvordan de skal opptre mot innvandrerbefolkningen uten å bli misforstått – eller beskyldt for rasisme. Polititjenestepersonene som ble intervjuet i studien beskrev det som belastende å kontakte innvandrere når de fryktet å bli møtt med beskyldninger om rasisme. Flere beskrev det som en handlingslammelse, som ga lengre vurderingstid før de gikk inn i en situasjon. Følelsen av avstand ble større, og flere ansatte etterlyste mer kunnskap om ulike innvandrergupper.

¹¹³ For oversikt over de ulike studiene, se Valland, *Nordisk politiforskning 2004-2009. En kommentert oversikt*, 105.

¹¹⁴ Evensen, *Ikke-vestlig minoritetsungdom og kriminalitet*, 83-84.

¹¹⁵ R. Sollund, *Politikultur og ukultur? Politiets stereotypisering av etniske minoriteter*, i Fuglerud, Ø., Hylland Eriksen, T. (red). *Grenser for kultur? Perspektiver på norsk minoritetsforskning*, s 278-304, 2007 i Valland, *Nordisk politiforskning 2004-2009. En kommentert oversikt*, 105-106.

¹¹⁶ Skardhamar m.fl., *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*, 71, Evensen, *Ikke-vestlig minoritetsungdom og kriminalitet*, 83-84.

¹¹⁷ Politidirektoratet, *Trygghet og tillit – politiets arbeid i et multi-etnisk samfunn* (Oslo: Politidirektoratet. 2011), 8.

¹¹⁸ *Ibid*, 9.

¹¹⁹ Berit Berg, Kirsten Lauritsen og Marko Valenta, *Tillit på prøve. Om etikk, mangfold og etnisk diskriminering i Sør-Trøndelag politidistrikt*. Sammendrag. (Trondheim: NTNU Samfunnsforskning, 2007), 1.

Forskerne i studien hevder politiet savner positive erfaringer i arbeidet med innvandrere og sammenligner situasjonen med at det tidligere var få kvinner i politiet.¹²⁰

Politiet arbeider aktivt med å forbedre tilliten til politi og rettsvesen blant innvandrerbefolkningen, blant annet gjennom å øke rekrutteringen av politiansatte med innvandrerbakgrunn. De siste årene er stadig flere studenter med minoritetsbakgrunn tatt opp som studenter ved Politihøgskolen.¹²¹

Hvordan holdningene og arbeidsmetodene i arbeidet med innvandrerbefolkningen er i Telemark politidistrikt i forhold til resten av landet, finnes det ikke vitenskapelig grunnlag for å si noe om. Men ledelsen i distriktet ønsker et forsterket fokus på dette, og ønsker tettere dialog med kommuner og innvandrerorganisasjonene for å forbedre arbeidet for integrering og inkludering.

7. Veien videre

Analysen har vist at forekomsten av kriminalitet er høyere blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre enn øvrig befolkning. Men selv om innvandrere generelt er overrepresentert, er det viktig å understreke at langt de fleste kriminelle som politiet har registrert, er nordmenn uten innvandrerbakgrunn. Samtidig har vi kunnskap om særskilte kriminalitetsutfordringer i deler av innvandrerbefolkningen. Kunnskapen styrker forutsetningene for å lage gode tiltak som virker, både når det gjelder kriminalitetsforebygging, inkludering og integrering.

Vi vet at det norske samfunnet blir stadig mer flerkulturelt. I årene framover vil befolkningen i Telemark bli beriket med stadig flere innvandrere. Kriminalitetsutfordringene knytter seg i størst grad til innvandrere som kommer til Norge som flyktninger, som mangler arbeid og som har bodd kort tid i landet. Forebyggende tiltak bør målrettes deretter.

Barn og unge i innvandrerfamilier er sentrale i forebyggingsarbeidet. Klarer vi å sikre barna trygge oppvekstvilkår, reduserer vi samtidig risikoen for at de faller utenfor og blir kriminelle i voksen alder. Enslige mindreårige flyktninger og barn som er vitne til, eller offer for, vold i hjemmet er nøkkelgrupper. Styrket kunnskap, bevissthet og handlingskompetanse hos ansatte i blant annet barnevern, barnehager, skoler, helsesøstertjeneste, Nav og i politiet, er viktig.

Valg av strategiske retninger og tiltak blir opptil de relevante samfunnsaktører. Funnene i denne analysen peker vei. Et tverretattlig og kunnskapsbasert forebyggings- og integreringsarbeid blir viktigere enn noensinne.

¹²⁰ Berg, *Tillit på prøve. Om etikk, mangfold og etnisk diskriminering i Sør-Trøndelag politidistrikt* i Valland, *Nordisk politiforskning 2004-2009. En kommentert oversikt*, 106.

¹²¹ Justis- og beredskapsdepartementet, *Rapportering på Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen 2007-2010*, (Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet, 2010), 28-29.

8. Litteratur

- Andreassen, K og M.T. Dzmaija. "Befolkning". I *Innvandring og innvandrere 2010, SA 119*, redigert av K. Henriksen, L. Østby og D. Ellingsen. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2010.
- Berggrav, Silje. *Tåler noen barn mer juling?* Rapport. Oslo: Redd Barna, 2013.
- Berg Berit, Kirsten Lauritsen og Marko Valenta, *Tillit på prøve. Om etikk, mangfold og etnisk diskriminering i Sør-Trøndelag politidistrikt*. Sammendrag. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning, 2007.
- Daugstad, G. Ekteskap over landegrensene. Ekteskapsmønster og transnasjonale familieetableringer i perioden 1990-2007. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2008.
- Dzamarija, Minja Tea. *Hva skal innvandreren hete?* Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå, 2008.
- Enes, A.W., og M. Kalcic. "Inntekt". I *Innvandring og innvandrere 2010, SA 119*, redigert av K. Henriksen, L. Østby og D. Ellingsen. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2010.
- Evensen, Øystein. "Ikke-vestlig minoritetsungdom og kriminalitet". *Tidsskrift for ungdomsforskning*. 9(2) (2009):63-89.
- Gundersen, Tore. *Bruk av khat i Norge*. Rapport 1. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2006.
- Hofman, Sanne. Etniske minoritetsbarn som opplever vold i familien – utfordringer og muligheter. Rapport 2. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold, 2011.
- Haaland, Thomas, Sten-Erik Clausen og Berit Schei. *Vold i parforhold – ulike perspektiver*. NIBR-rapport 3. Oslo: Norsk institutt for by og regionforskning, 2005.
- Hustad, A.E., *Kriminalitet blant innvandreringdom*. Rapport. Oslo: Kriminalitetsforebyggende råd, 2007.
- Haslund, U. Kriminalitet – straffede innvandrere, i *Innvandrere i Norge – hvem er de, og hvordan går det med dem?* Notater 2004/66. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2004.
- Henriksen, Kristin. *Levekår og kjønnsforskjeller blant innvandrere fra ti land*. Rapport. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2010.
- Henriksen, Kristin. *Fakta om 18 innvandrergupperinger*. Rapport. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2007.
- Justis- og politidepartementet. *Felles trygghet – felles ansvar. Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme*. Oslo: Justis- og politidepartementet, 2010.
- Justis- og beredskapsdepartementet. *Rapportering på Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen 2007-2010*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet, 2010.
- Kalve T. og T. Dyrhaug. *Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2009*. Rapport 39. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2011.

- Kalve, T. "Innvandrerbarn i barnevernet: Status 2002, og endring etter 1995" i SSB-notater 2004/66, redigert av Lars Østby: *Innvandrere i Norge – Hvem er de, og hvordan går det med dem?* Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2004.
- Meland, Pål. *Hatkriminalitet – kriminalitet motivert av hat og fordommer*. Oslo: Oslo politidistrikt, 2007.
- Mullender, A, G. Hague, U. Imam, L. Kelly, E. Mlos og L. Regan, *Childrens perspectives on domestic violence*, London: Sage, 2004.
- Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKTVS). *Seksuelle og fysiske overgrep mot barn – kunnskapsstatus 2007*. Revidert utgave. Oslo: NKTVS, 2010.
- Neumayer, Sissel, Melinda Meyer og Nora Sveaas, *Forebygging av vold i oppdragelsen*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, 2008.
- Norsk offentlig utredning (NOU), *Retten til et liv uten vold*. Oslo: Justis- og politidepartementet, 2003.
- Pettersen, Silje Vatne. *Innvandrere i norske kommuner*. Rapport. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2009.
- Pettersen, Silje Vatne. *Enslige mindreårige asylsøkere med oppholdstillatelse: Foreldre kommer sjelden etter*. Notat. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2007.
- Politidirektoratet. *Trygghet og tillit – politiets arbeid i et multietnisk samfunn*. Oslo: Politidirektoratet, 2011.
- Politidirektoratet. *Politiets innbyggerundersøkelse 2012*. Oslo: Politidirektoratet, 2012.
- Politidirektoratet og Oslo politidistrikt. *Hatkriminalitet – anmeldelser registrert i 2007*, Oslo: Politidirektoratet og Oslo politidistrikt, 2009.
- Politiets sikkerhetstjeneste, *Trusselvurdering 2012*. Oslo: Politiets sikkerhetstjeneste, 2012.
- Rasmussen, Ingeborg, Steinar Strøm, Sidsel Sverdrup, Haakon Vennemo, *Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner*. Oslo: Vista Analyse, 2012.
- Shiu-Thornton, S, K. Senturia, M, Sullivan, "Like a bird in a cage": *Vietnamese women survivors talk about domestic violence*. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(08) (2005), 959-976.
- Skardhamar, Torbjørn, Lotte R. Thorsen og Kristin Henriksen. *Kriminalitet og straff blant innvandrere og øvrig befolkning*. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2011.
- Skardhamar, Torbjørn. *Kriminalitet gjennom ungdomstiden blant nordmenn og ikke-vestlige innvandrere. En analyse av fødselskullet 1977*. Notat 33. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2006.
- Sollund, R. "Politikultur og ukultur? Politiets stereotypisering av etniske minoriteter", i *Grenser for kultur? Perspektiver på norsk minoritetsforskning*, redigert av Fuglerud, Ø., Hylland Eriksen, T, s 278-304. Oslo: Pax, 2007.
- Stefansen, Kari. "Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrapporderingsstudie blant avgangselever i videregående skole", i *NOVA-rapport 20/07*, redigert av Stefan Mossige

og Kari Stefansen, 48-75. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2007.

- Telemark politidistrikt, *Strategisk plan for Telemark politidistrikt 2012-2015* (Skien: Telemark politidistrikt), 2012.
- Texmon, Inger. *Regional framskrivning av antall innvandrere 2011-2040*. Rapport 11. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2012.
- Valland, Tatanya Ducran. *Nordisk politiforskning 2004-2009. En kommentert oversikt*. PHS Forskning 2011:3 Oslo: Politihøgskolen, 2011.
- Vedøy, Tord Finne og Ellen J. Amundsen. *Rusmiddelbruk blant personer med innvandrerbakgrunn*. Rapport 1. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning, 2008.
- Øia, T. *Innvandrerungdom – integrasjon og marginalisering*, rapport 20. Oslo: NOVA, 2005.
- Øia, T. *Innvandrerungdom – kultur, identitet og marginalisering*. Rapport 20. Oslo: NOVA, 2003.
- Aalandslid, Vebjørn og Anette Walstad Enes. *Enslige mindreårige flyktninger i arbeid og utdanning*. Oslo: Statistisk sentralbyrå, 2012.